

KURUMLAR VERGİSİ MÜKELLEFLERİ AÇISINDAN BİRLEŞME-DEVİR- BÖLÜNME-HİSSE DEĞİŞİMİ İŞLEMLERİ

Ümit AKTAŞ^(*)

1 - GİRİŞ

Şirket birleşmeleri, iki veya daha fazla şirketin yeni kurulan bir şirkette birleşmesi veya var olan başka bir şirkete katılması olarak tanımlanabilir. Birleşme işletmeye ilişkin yararların ve risklerin paylaşılmasıdır. Birleşmede; birleşen ve birleşilen şirketler tüm varlıklarını, borç ve alacaklarını bir araya getirirler. Türk hukukunda; Türk Ticaret Kanunu, Sermaye Piyasası Kanunu, Bankalar Kanunu ve vergi kanunlarında birleşmeyle ilgili özel düzenlemeler yer almaktadır. Birleşmeyle ilgili düzenlemelerin bu kadar fazla olması konunun önemini vurgulamaktadır. Adı ister birleşme olsun, ister devir olsun, ister tam veya kısmi bölünme olsun ister hisse değişimi olsun sonuçta yapılan işlemlerin amacı aynı sermaye koyma işlemidir. Bu çalışmamızda birleşme, devir, tam ve kısmi bölünme ile hisse değişimi konularını; vergi kanunları ve ticaret kanunu yönünden örnek olaylarla ayrıntılı olarak ele alacağız.

2- BİRLEŞME ve DEVİR

2.1- Şirketlerin Birleşme Nedenleri

İşletmeler neden birleşmek isterler sorusu oldukça önemlidir. Günümüzde küreselleşen rekabetçi piyasalar nedeniyle maliyetler düşmekte ve rekabet hızlanmaktadır. Şirketler artan rekabet nedeniyle güçlerini birleştirmek ihtiyacı duyarlar. Her ülkede birleşmeyle ilgili vergi ve ticari mevzuatta artan düzenlemeler yapılması birleşmenin önemini göstermektedir. İşletmeler asıl olarak birleşmeyle beraber ölçek ekonomilerinden yararlanmak, yönetim kazançları elde etmek ve vergisel avantajlar kazanmak amacıyla birleşmeyi tercih etmektedirler. Şirket birleşmelerinin sebeplerini aşağıda daha ayrıntılı şekilde ele alabiliriz;

^(*)Vergi Müfettiş Yardımcısı

2.1.1- Finansman Kolaylığı: Küçük ve orta ölçekli firmalar finansman temin etme konusunda sürekli sorun yaşarlar. Bu da küçük ve orta ölçekli işletmelerin hammadde teminini aksatacağı için üretimde ciddi kayıpların yaşanmasına yol açacaktır. Küçük ve orta ölçekli işletmeler bu tür finansal risklerle karşılaşmamak için büyük ölçekli işletmelerle birleşmeyi tercih edebilirler. Küçük ve orta ölçekli firmalar, büyük bir firmayla birleşerek finansman sıkıntılarını çözebilirler.

2.1.2- Katma Değer Oluşturma İsteği: Birleşme yoluyla yeni oluşan şirketin piyasa değeri, tek tek şirketlerin toplam piyasa değerinin üzerinde ise iki veya daha fazla şirketin birleşmesi fayda doğurur.

2.1.3- Firmanın Kötü Yönetilmesi: Kötü yönetilen bir şirketin malvarlığı, birleşilen şirketin malvarlığına dâhil edilerek daha verimli şekilde kullanılabilir.

2.1.4- Vergisel Avantajlar: Şirketler birleşme yoluyla bugünden ödeyecekleri vergiyi öteleme imkânına sahip olurlar. Bu avantajı ilerleyen bölümlerde daha ayrıntılı anlatacağımız için bu kısımda ayrıntıya girmiyoruz.

2.1.5- Ticaret Kanununun Yüklemiş Olduğu Formalitelerden Kurtulmak: Şirketlerin kapanması için gerekli olan tasfiye süreci gerçekleşmeden o şirketlerin ticaret sicilinden silinmesi mümkün değildir. Tasfiye süreci bir hayli zaman (uygulamada bu süre 1 yıldan az değildir) almaktadır. Şirketler birleşme yoluyla tasfiyesiz fesih olacakları için birleşme sonucunda devrolunan firma sicilden silinir ve şirketler uzun olan tasfiye sürecini yaşamazlar.

2.1.6- Psikolojik Etmenler: Bunlarda daha çok büyük firmaların sağladığı avantajlarla ilgilidir. Daha büyük şirket altında olma isteği, güçlü olanların altında bulunma duygusu v.s. örnek olarak verebiliriz.

2.1.7- Ekonomik Nedenler: Şirketler artan rekabet ve yükselen maliyetler sebebiyle fiyat düşürme yoluna gitmektedir. Düşen fiyatlarda işletmelerin karlılıklarını olumsuz etkilemektedir. İşletmeler birbirleriyle rekabet etmek yerine, birleşmeyi seçip güçlerini birleştirerek piyasada tekelleşmeye kavuşma imkânına sahip olurlar. Böylece birleşen firmalar ölçek ekonomilerinden de yararlanarak maliyetlerini düşürürler. Bu da birleşen şirketlere fiyat avantajı sağlar.

2.2- Türk Ticaret Kanununda Birleşme

2.2.1- Birleşmenin Tanımı

Türk Ticaret Kanununun 146'ncı maddesinde birleşme tanımlanmıştır. Birleşme, iki veya daha fazla ticaret şirketinin birbiriyle birleşerek yeni bir ticaret şirketi kurmalarından veya bir yahut daha fazla ticaret şirketinin mevcut diğer bir ticaret şirketine iltihak etmesinden ibarettir.

Çeşitli ticaret şirketlerine ait hususi hükümler mahfuz kalmak şartıyla birleşme hakkında müteakip maddelerdeki hükümler tatbik olunur.

TTK 146'ncı maddeye göre birleşme;

a) İki veya daha fazla şirket birleşerek yeni kurulan şirkete katılarak gerçekleşir. (Burada birleşen bütün şirketler infisah ederler ve tüzel kişiliklerini kaybederler. Birleşme sonucunda meydana gelen yeni şirket kurulmuş olur.).

b) Bir veya daha fazla şirket var olan diğer şirkete katılarak gerçekleşir. (Bu durumda birleşilen ortaklık ekonomik ve hukuki varlığını sürdürür, katılan şirket ise tüzel kişiliğini kaybeder).

Örneğin A Ltd.Şti. ile B Ltd.Şti. birleşerek yeni kurulan C şirketine katılıyor. Bu yeni kurulan şirket bünyesinde birleşmedir. B Ltd.Şti., A Ltd.Şti bünyesinde birleşiyorsa o zaman katılma şeklinde birleşme söz konusu olmaktadır. Günümüzde daha çok katılma şeklinde birleşme yaygındır.

2.2.2- Birleşmenin Şartları

Türk Ticaret Kanununun 147, 148 ve 149'uncu maddelerine göre birleşme yapabilmek için gerekli şartlar açıklanmıştır. Birleşme için aşağıdaki şartları taşımak gereklidir.

2.2.2.1- Aynı nevide olmak: Türk Ticaret Kanununun 147'nci maddesinde, "Birleşme, yalnız aynı neviden olan şirketler arasında caizdir. Şu kadar ki, birleşme bakımından kollektif ile komandit şirketler ve anonim ile sermayesi paylara bölünmüş komandit şirketler, aynı neviden sayılır." hükmü yer almaktadır.

Buna göre,

- Limited şirketler, limited şirketlerle;
- Anonim şirketler, anonim şirketlerle veya sermayesi paylara bölünmüş komandit şirketlerle; birleşebilir.

2.2.2.2- Karar alınıp bunun tescil ve ilan edilmesi: Türk Ticaret Kanununun 148'nci maddesinde, "Birleşme için ilgili şirketlerin, mukavelelerinin değişmesi hakkındaki usul ve şartlar dairesinde, ayrı ayrı karar vermeleri ve bu kararın tescil ve ilan olunması gerekir." hükmü gereğince şirketlerin her biri birleşme öncesinde ayrı ayrı karar almaları gereklidir. Daha sonra alınan bu kararların tescil edilip ticaret sicil gazetesinde ilan edilmesi gereklidir.

2.2.2.3- Bilanço hazırlanması: Türk Ticaret Kanununun 149'uncu maddesinde, "Birleşen şirketlerin her biri, aralarında tespit edilecek bir örneğe göre tanzim edilmiş olan bilançosunu ilan eylemeye ve birleşme sebebiyle varlıkları sona eren şirketler ise ayrıca kendilerine ait borçların ne suretle ödeneceğine dair tanzim edecekleri beyannameyi bilanço ile birlikte ilana mecburdurlar." hükmü yer almaktadır.

2.2.3- Birleşmenin Hükümleri

2.2.3.1- Alacaklıların itiraz hakkı: Birleşme kararı, ilan gününden itibaren üç ay sonra hüküm ifade eder. Şu kadar ki; ilandan önce birleşen şirketler borçlarını ifa yahut borca tekabül eden parayı Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasına yahut muteber diğer bir bankaya tevdi etmiş veyahut alacaklılar şirketlerin birleşmesine razı olmuş ise birleşme kararı ilan gününden itibaren hüküm ifade eder.

Borç karşılığının bankaya tevdi keyfiyetinin ilanı lazımdır.

Birleşen şirketlerin alacaklılarından her biri ilandan itibaren üç ay içinde salahiyyetli mahkemeye müracaatla birleşmeye itiraz edebilir. İtiraz hakkından vazgeçilmedikçe yahut bu husustaki itirazın reddine dair mahkemece verilen karar katileşmedikçe veyahut mahkemece takdir edilecek teminat şirket tarafından verilmedikçe birleşme hüküm ifade etmez.

2.2.3.2- Küllü Halefiyet: Türk Ticaret Kanununun 150'nci maddesinde tayin olunan müddet içinde itiraz edilmemişse, birleşme muamelesi katileşir ve kalan yahut yeni kurulan şirket, ortadan kalkan şirketlerin yerine geçer. Bunların bütün hak ve borçları, kalan veya yeni kurulan şirkete intikal eder.

Şirketlerin birleşmesinden yeni bir şirket meydana gelmişse, keyfiyetin ayrıca tescil ve ilanı zaruridir.

2.2.4- Türk Ticaret Kanununda Birleşme Süreci

Bu bölümde daha çok birleşme sürecinin nasıl yapılacağına yönelik bilgiler yer almaktadır. Birleşme sürecinin nasıl olacağı, ticaret sicilinde tescil için hangi belgelerin isteneceği şirket türleri temelin-

de ele alınmaktadır. Birleşme sürecini aşağıdaki şekilde özetledikten sonra her bir kısım ayrıntılı olarak açıklanacaktır. Birleşme süreci aşağıdaki şekilde olacaktır:

- a) Şirket genel kurulunun birleşme kararı alması ve yönetim kuruluna birleşme sözleşmesi hazırlamasına yetki vermek üzere toplanması,
- b) Şirket yönetim kurulunca birleşme sözleşmesinin hazırlanması,
- c) Hazırlanan birleşme sözleşmeleri genel kurulların onayına sunulması,
- ç) Devrolan şirketin öz sermaye tespitinin yapılması,
- d) Bakanlıktan izin alınması
- e) Birleşme kararlarının ticaret siciline tescil edilmesi süreçleri izlenerek birleşme gerçekleşecektir.

2.2.4.1- Şirket Genel Kurulunun Birleşme Kararı Alması ve Yönetim Kuruluna Birleşme Sözleşmesi Hazırlamasına Yetki Vermek Üzere Toplanması

Birleşme konusunda karar almak ve birleşme sözleşmesinin hazırlanması için yönetim kuruluna izin vermek amacıyla, birleşmeye taraf olan şirketlerin genel kurulları toplanır. Birleşme sözleşmesinin onaylanmasına ilişkin ortakların oybirliğiyle aldıkları kararın noter tarafından onaylanması gereklidir. Türk Ticaret Kanunu 148'inci madde mucibince, ilgili şirketlerin, mukavelelerinin değişmesi hakkındaki usul ve şartlar dairesinde, ayrı ayrı karar vermeleri ve bu kararın tescil ve ilan olunması gerekir. Buna göre şirketlerin türüne göre birleşmeyle ilgili usul ve esasları sırasıyla açıklayalım:

2.2.4.1.1- Anonim Şirketlerde Birleşme

Anonim şirketlerde ana sözleşmenin değiştirilmesine ilişkin hükümler TTK 385-390 maddeleri arasında düzenlenmiştir. Madde 385'te, "Aksine esas mukavelede hüküm olmadığı takdirde umumi heyet aşağıdaki maddelerde bildirilen şartlar dairesinde esas mukavelenin bütün hükümlerini değiştirebilir. Şu kadar ki; münferit pay sahiplerinin bu sıfatla haiz oldukları müktesep haklarda rızaları olmaksızın hiçbir değişiklik yapılamaz." ifadesi yer almaktadır.

Umumî heyet esas mukavelenin değiştirilmesi için toplantıya davet edildiği takdirde değişiklik metninin asıl metin ile birlikte 368'inci maddede yazılı olduğu üzere ilânı ve ilgililere tebliği lâzımdır. (TTK Madde:387)

Birinci ve ikinci fıkralarda **(birinci fıkrada şirketin tabiyetini değiştirmeye ilgili esaslar yer almakta, ikinci fıkrada ise şirketin mevzu veya nev'inin değiştirilmesine ilişkin esaslar yer almaktadır.)** yazılı hususlar dışındaki değişiklikler için yapılacak umumi heyet toplantılarında şirket sermayesinin en az yarısına malik olan pay sahiplerinin veya temsilcilerinin hazır bulunmaları gerekir. İlk toplantıda bu nisap hâsıl olmadığı takdirde, 368 inci maddeye uyulmak suretiyle en geç bir ay içinde ikinci bir toplantı yapılabilir. İkinci toplantıda müzakere yapabilmek için, şirket sermayesinin en az üçte birine malik olan pay sahiplerinin veya temsilcilerinin hazır bulunması yeterlidir.(TTK 388'inci Madde 3'üncü Fıkra)

İkinci ve üçüncü fıkralara göre toplanan umumi heyetin kararları mevcut reylerin ekseriyetiyle verilir.(TTK 388'inci Madde 4'üncü Fıkra)

Umumi heyetçe esas mukavelenin değiştirilmesine dair verilen karar imtiyazlı hisse senedi sahip-

lerinin haklarını ihlal edecek mahiyette ise bu karar, adı geçen pay sahiplerinin yapacakları hususi bir toplantıda verecekleri diğer bir kararla tasdik olunmadıkça, infaz edilemez. Bu heyeti idare meclisi veya murakıplar toplantıya çağırmaya mecburdur. Heyet azasından herhangi birisi de çağırabilir. Bu hususi toplantıda müzakere ve karar nisabı, 388 inci maddenin üçüncü ve dördüncü fıkraları hükümlerine tabidir. (TTK 389'uncu Madde)

Esas mukavelenin değiştirilmesine müteallik umumi heyetçe verilen karar; idare meclisi tarafından şirket merkezinin ve şubelerinin bulunduğu yerin ticaret siciline tescil ve eğer ilana tabi olan hususlar varsa onlar da ilan ettirilir. Değiştirme kararı tescilden önce hüküm ifade etmez. (TTK 390'ıncı Madde)

Yukarıda ki kanun maddelerinden anlaşılacağı üzere anonim şirketlerde birleşme yapılmadan önce yönetim kuruluna izin verilmesi gerekmektedir. Yönetim kuruluna birleşme hususunda yetki verecek kurul şirket genel kuruludur. Birleşmeye taraf olan şirketlerin genel kurulları toplanarak ana sözleşme tadili konusunda gerekli değişiklikleri yaparak bu hususu ticaret siciline tescil ettirirler. Genel kurullarda kararlar çoğunlukla alınır.

2.2.4.1.2- Limited Şirketlerde Birleşme

Limited şirketlerde ana sözleşmenin değiştirilmesine ilişkin hükümler TTK 513-515 maddeleri arasında düzenlenmiştir.

Mukavelede daha yüksek bir nisap öngörülmemiş ise mukavele, sermayenin üçte ikisini temsil eden ortakların kararıyla değiştirilebilir. Ortakların mesuliyetini genişletme hakkındaki kararların, her halde ittifakla verilmesi gerekir. (TTK Madde 513)

Mukavelede yapılan her değişiklik, ilk mukavelede olduğu gibi tescil ve ilan edilir. Mukavelenin değiştirilmesi hakkındaki kararlar üçüncü şahıslar hakkında, tescil tarihinden itibaren hüküm ifade eder. (TTK Madde 515)

Limited şirketlerde ortaklar kurulu kararıyla değiştirilen ana sözleşme tescil ettirilerek birleşmenin hüküm ifade etmesi sağlanır.

2.2.4.1.3- Sermayesi Paylara Bölünmüş Komandit Şirketlerde Birleşme

Sermayesi Paylara Bölünmüş Komandit şirketlerde ana sözleşmenin değiştirilmesine ilişkin hükümler TTK 476'ncı maddede hüküm altına alınmıştır.

Komanditelerin gerek birbirleriyle gerekse komanditerlerin heyeti umumiyesi ve üçüncü şahıslarla olan hukuki münasebetleri ve bilhassa şirketi idare ve temsil vazife ve salahiyetleri ve şirketten çekilmeleri, komandit şirketlerdeki hükümlere tabidir.

Birinci fıkrada gösterilen hususların dışında, aksine hüküm olmadıkça, anonim şirket hükümleri tatbik olunur.

Buna göre Türk Ticaret Kanununun 476/2 maddesi uyarınca, birleşme hususunda anonim şirkete ilişkin hükümler uygulanır.

2.2.4.2- Birleşme Sözleşmesinin Hazırlanması

Genel kurulun birleşme hususunda yetki verdiği heyet (bu genellikle yönetim kuruludur) birleşme görüşmelerine başlar. Birleşmede esas alınacak bilanço ve birleşme sözleşmesini hazırlar.

Birleşme sözleşmesinde en az aşağıdaki unsurları bulunması gereklidir:

- a) Birleşmeye katılan şirketlerin ticaret unvanlarını, hukuki türlerini, merkezlerini; yeni kuruluş yolu ile birleşme hâlinde, yeni şirketin türünü, ticaret unvanını ve merkezini,
 - b) Şirket paylarının değişim oranını, öngörülümüşse denkleştirme tutarını; birleşen şirketin ortaklarının, birleşilen şirketteki paylarına ve haklarına ilişkin açıklamaları,
 - c) Birleşilen şirketin, imtiyazlı ve oydan yoksun payların sahipleriyle intifa senedi sahiplerine tanıdığı hakları,
 - d) Şirket paylarının değiştirilmesinin şeklini,
 - e) Birleşmeyle iktisap edilen payların, birleşilen veya yeni kurulan şirketin bilanço kârına hak kazandığı tarihi ve bu isteme ilişkin bütün özellikleri,
 - f) Gereğinde 141 inci madde uyarınca ayrılma akçesini,
 - g) Birleşen şirketin işlem ve eylemlerinin devralan şirketin hesabına yapılmış sayılacağı tarihi,
 - h) Yönetim organlarına ve yönetici ortaklara tanınan özel yararları,
 - i) Gereğinde sınırsız sorumlu ortakların isimleri,
- hususları birleşme sözleşmesinde yer almalıdır.

2.2.4.3- Hazırlanan Birleşme Sözleşmesinin Genel Kurulların Onayına Sunulması

TTK 148'inci madde mucibince birleşme ile ilgili şirketleri ana sözleşmelerinin değiştirilmesi hususlarında, ayrı ayrı karar vermeleri gerekir. Şirketin yönetim kurullarınca hazırlanan birleşme sözleşmeleri onaylanmak üzere şirketin genel kuruluna sunulur.

Birleşme sonucunda birleşilen şirketin sermaye artırımını gerçekleştirecekse, sermaye artırımına ilişkin genel kurul kararının da birleşilen şirket tarafından verilmesi gerekir.

2.2.4.4- Birleşen Şirketin Öz Sermaye Tespitinin Yapılması

Ticaret şirketlerinde sermaye artırımını yapılabilmesi için taahhüt edilen sermayenin tamamının ödenmiş olması gerekir. İlk önce taahhüt edilen sermayenin ödendiğinin ve TTK 324'üncü madde gereğince korunduğunun tespitinin yapılması gerekmektedir. Bu tespit SMMM ve YMM'ler tarafından yapılmakta ve rapora bağlanmaktadır.

Birleşen şirketin öz sermayesi birleşilen şirket açısından bir nevi aynı sermaye niteliğindedir. Bu yüzden TTK'nın aynı sermaye konulmasına dair hükümlerin uygulanması gereklidir.

Anonim ve eshamlı komandit şirketlerde ayın şeklinde konulan sermayenin değerinin tespit edilmesi için Asliye Ticaret Mahkemesine başvurulması gerekmektedir. Asliye Ticaret Mahkemesi bu başvuru sonucunda bilirkişi atar. Bilirkişiler birleşilen ve birleşen şirketler nezdinde öz sermaye değeri konusunda tespitler yaparak bunları rapora bağlarlar.

Limited, adi komandit ve kollektif şirketlerde öz sermaye değer tespitinde Asliye Ticaret mahkemesine başvurulmasına gerek yoktur. Bir YMM veya SMMM tarafından öz sermaye değeri tespit edilip bunun rapora bağlanması yeterlidir. Fakat limited, adi komandit ve kollektif şirketler isterlerse asliye ticaret mahkemesine başvurarak öz sermaye değeri tespiti hususunda bilirkişi atanmasını isteyebilirler. Bilirkişiler tespit edilen öz sermayeyi rapora bağlarlar.

2.2.4.5- Bakanlıktan İzin Alınması

TTK 273'inci madde hükmü gereğince; "Sanayi ve Ticaret Bakanlığınca yayımlanacak tebliğle faaliyet alanları tespit ve ilân edilecek anonim şirketler Bakanlığın izni ile kurulur. Bu şirketlerin esas mukavele değişiklikleri de Bakanlığın iznine tâbidir. Bunun dışında anonim şirketlerin kuruluşu ve esas mukavele değişiklikleri Bakanlığın iznine tâbi değildir."

2007/1 sayılı İç Ticaret Tebliğine göre; Bankalar, katılım bankaları, finansal kiralama şirketleri, faktöring şirketleri, tüketici finansmanı ve kart hizmetleri şirketleri, varlık yönetim şirketleri, sigorta şirketleri, holdingler, döviz büfesi işleten şirketler, umumi mağazacılıkla uğraşan şirketler, lisanslı depoculukla uğraşan şirketler, tarım ürünleri lisanslı depoculuk şirketleri ile serbest bölge kurucusu ve işleticisi şirketlerin kuruluş ve ana sözleşme değişikliklerinde Sanayi ve Ticaret Bakanlığından izin alınması zorunludur.

Birleşmeye taraf ve birleşme sonucu kurulacak şirket yukarıda sayılan anonim şirketlerden biriye kanun gereği bakanlıktan izin alması gerekmektedir.

Yukarda sayılanlar dışındaki anonim şirketlerin kuruluş ve ana sözleşme tadili işlemlerinde bakanlıktan izin almalarına gerek yoktur. Anonim şirketler dışındaki şirketlerin bakanlıktan kuruluş ve ana sözleşme değişiklik işlemlerinde izin alma zorunlulukları yoktur.

2.2.4.6- Birleşme Kararlarının Ticaret Siciline Tescil Edilmesi

TTK 148'inci maddesi gereğince birleşme kararı ticaret sicil memurluğunca tescil olunup ticaret sicil gazetesinde yayınlanır.

2.2.5- Birleşme Kararlarının Tescilinde Ticaret Sicilince İstenen Belgeler**2.2.5.1- Anonim Şirketlerde İstenen Belgeler**

a) Birleşme sözleşmesinin onaylandığına ilişkin, şirket sermayesinin en az yarısına sahip olan ortakların ekseriyetiyle alınan genel kurul kararının, iki nüsha tutanağı (birinci toplantıda nisap sağlanamazsa, ikinci toplantıda şirket sermayesinin en az üçte birine sahip olanların ekseriyetiyle karar alınır),

b) Hazirun cetveli,

c) Komiser atama yazısı,

ç) Birleşmeye esas alınan bilanço,

d) Birleşen şirketlerin ünvanı altında temsile yetkili kişi/kişilerin imzası bulunan birleşme sözleşmesi aslı,

e) Birleşme nedeniyle infisah edecek (devir alınan) şirkete/şirketlere ait borçların ne suretle ödeneceğine ilişkin borç beyannamesi.

f) Devir Alan şirketin eski sermayesinin tamamının ödendiğine ve ödenen sermayenin TTK 324'üncü madde hükmü gereğince korunduğuna dair YMM veya SMMM raporu ile YMM veya SMMM'nin kendi meslek odalarından alacakları faaliyet belgesi,

g) Devir olan (infisah eden) şirketin/şirketlerin öz sermayesinin tespitine ilişkin bilirkişi raporu ve mahkemenin bilirkişi atama kararı

h) Birleşmeye taraf olan veya birleşme sonucu kurulacak yeni şirket bakanlıkça izne tabiyse, Bakanlık izni

2.2.5.2- Limited Şirketlerde İstenen Belgeler

- a) Birleşme sözleşmesinin onaylanmasına ilişkin, şirket sermayesinin üçte ikisini oluşturan ortakların olumlu oyu ile alınmış ortaklar kurulu kararının noter onaylı iki sureti,
- b) Birleşen şirketlerin unvanı altında temsile yetkili kişi/kişilerin imzası bulunan birleşme sözleşmesi,
- c) Birleşmeye esas alınan bilanço,
- ç) Birleşme nedeniyle infisah edecek (devir alınan) şirkete/şirketlere ait borçların ne suretle ödeneceğine ilişkin borç beyannamesi.
- d) Devir Alan şirketin eski sermayesinin tamamının ödendiğine ve ödenen sermayenin TTK 324'üncü madde hükmü gereğince korunduğuna dair YMM veya SMMM raporu ile YMM veya SMMM'nin kendi meslek odalarından alacakları faaliyet belgesi,
- e) Devir olan(infisah eden) şirketin/şirketlerin öz sermayesinin tespitine ilişkin bilirkişi raporu ve mahkemenin bilirkişi atama kararı.

2.2.5.3- Sermayesi Paylara Bölünmüş Komandit Şirketlerde İstenen Belgeler

TTK 476'ncı madde ve 2'inci fıkra hükmü gereğince anonim şirketlere ilişkin hükümler uygulanır.

2.2.6- Birleşme Dolayısıyla Birleşen Şirketin Sicil Kaydının Silinmesinde İstenen Belgeler

Birleşme sözleşmesi kararının tescilinden itibaren TTK 150'nci maddesinde birleşen şirketlerin alacaklıları öngörülen 3 aylık itiraz süresi içinde birleşmeye karşı yetkili mahkemelerde itiraz edebilirler. İtiraz hakkından vazgeçilmedikçe yahut bu husustaki itirazın reddine dair mahkemece verilen karar katileşmedikçe veyahut mahkemece takdir edilecek teminat şirket tarafından verilmedikçe birleşme hükmü ifade etmez. Birleşme işte bu 3 aylık itiraz süresinden sonra hükmü ifade eder. 3 aylık itiraz süresinden sonra dilekçeyle ticaret siciline başvurularak devir şirketin kaydının silinmesi talep edilir.

3 aylık itiraz süresi beklenmeden devir olan şirketin kaydının terkinin talep edildiğinde ise; dilekçe ekinde şirketin kanuni defterlerinden çıkarılarak şirket yetkilileri tarafından imzalanmış ve denetçiler tarafından onaylanmış alacaklıların ad, soy ad ve ticaret unvanları ile alacakları tutarını gösteren liste ile alacaklıların imzaları noter onaylı muvafakatleri veya ödeme yapıldı ise ödeme makbuzları veya borca karşılık olan paranın bankaya yatırıldığına ilişkin ilan yayımlandığı gazetelerin ibrazı gerekmektedir.

2.2.7- Birleşme Sürecine İlişkin Özet Açıklama

Yukarıda yaptığımız açıklamalardan 2 genel kurul yapılması gerektiği sonucu çıkmaktadır. Birincisi genel kurul birleşme kararının alındığı ve birleşme görüşmelerini yürütecek birleşme sözleşmesini hazırlayacak kişilerin tespit edildiği genel kuruldur. İkinci genel kurul ise, birleşme sözleşmesinin onaylandığı genel kuruldur. Uygulamada bakanlık iznine tabi olmayan anonim şirketler için tek genel kurul yapılması yeterlidir. Ancak bakanlık iznine tabi olan anonim şirketlerin birleşmesinde iki genel kurul yapılması zorunludur.

2.3- Kurumlar Vergisi Kanunu Yönünden Birleşme

Kurumlar vergisi mükellefleri açısından birleşme ve devir ile ilgili olarak 5520 sayılı Kurumlar Vergisi Kanununun 18, 19 ve 20'nci maddelerinde ayrıntılı düzenlemelere yer verilmiştir.

2.3.1- Birleşme

KVK MADDE 18- (1) Bir veya birkaç kurumun diğer bir kurumla birleşmesi, birleşme nedeniyle infisah eden kurumlar bakımından tasfiye hükmündedir. Ancak, birleşmede tasfiye kârı yerine birleşme kârı vergiye matrah olur.

(2) Tasfiye kârının tespiti hakkındaki hükümler, birleşme kârının tespitinde de geçerlidir. Şu kadar ki, münfesihi kurumun veya kurumların ortaklarına ya da sahiplerine birleşilen kurum tarafından doğrudan doğruya veya dolaylı olarak verilen değerler, kurumun tasfiyesi halinde ortaklara dağıtılan değerler yerine geçer. Birleşilen kurumdan alınan değerler Vergi Usul Kanununda yazılı esaslara göre değerlendirilir.

(3) Kanunun 17' nci maddesine göre tasfiye memurlarına düşen sorumluluk ve ödevler, birleşme halinde birleşilen kuruma ait olur.

2.3.2- Devir

KVK MADDE 19- (1) Bu Kanunun uygulanmasında aşağıdaki şartlar dâhilinde gerçekleşen birleşmeler devir hükmündedir:

a) Birleşme sonucunda infisah eden kurum ile birleşilen kurumun kanunî veya iş merkezlerinin Türkiye'de bulunması.

b) Münfesihi kurumun devir tarihindeki bilânço değerlerinin, birleşilen kurum tarafından bir bütün halinde devralınması ve aynen bilânçosuna geçirilmesi.

(2) Kurumların yukarıdaki şartlar dâhilinde tür değiştirmeleri de devir hükmündedir.

2.3.3- Birleşme ve Devir Hallerinde Vergilendirme

Bir veya daha fazla kurumun diğer bir kurumla birleşmesi durumunda, birleşme sebebiyle infisah eden kurumların birleşme kârı için tasfiye hükümleri geçerli olacaktır. Ancak, birleşmede tasfiye kârı yerine birleşme kârı vergiye matrah olur. Dolayısıyla, birleşme tarihine kadar, birleşen kurumda ortaya çıkan faaliyet kârları ile birlikte değer artışlarının da vergilendirilmesi gerekecektir.

Birleşme kârının hesaplanması sırasında, birleşen kurumların ortaklarına birleşilen kurum tarafından verilen değerlerin, transfer fiyatlandırması yoluyla örtülü kazanç dağıtımı hükümlerine göre belirlenmesi gerekeceği tabiidir.

Vergili birleşme olarak da ifade edilebilen bu tür birleşmelerde, tasfiye kârının tespiti hakkındaki hükümler, birleşme kârının tespitinde de geçerlidir. Şu kadar ki; münfesihi kurumun veya kurumların, ortaklarına ya da sahiplerine birleşilen kurum tarafından doğrudan doğruya veya dolaylı olarak verilen değerler, kurumun tasfiyesi halinde ortaklara dağıtılan değerler yerine geçecektir.

Öte yandan, birleşilen kurumdan alınan değerler Vergi Usul Kanununda yazılı esaslara göre değerlendirilecektir.

Ayrıca, tasfiye hükümlerine göre tasfiye memurlarına düşen sorumluluk ve ödevler, birleşme halinde birleşilen kuruma ait olacaktır.

Kurumlar Vergisi Kanununun 19'uncu maddesinin birinci ve ikinci fıkrası, birleşmenin özel bir türünü devir olarak tanımlamakta, tam mükellef kurumlar arasında kayıtlı değerler üzerinden ve kül halinde devralma suretiyle gerçekleştirilen işlemler devir olarak nitelendirilmektedir.

Buna göre, aşağıdaki şartlar dâhilinde gerçekleşen birleşmeler devir hükmündedir:

- Birleşme sonucunda infisah eden kurum ile birleşilen kurumun kanuni veya iş merkezlerinin Türkiye’de bulunması,

- Münfesih kurumun devir tarihindeki bilanço değerlerinin, birleşilen kurum tarafından bir bütün halinde devralınması ve aynen bilançosuna geçirilmesi.

Devir tarihi, şirket yetkili kurulunun devre ilişkin kararının ticaret sicilinde tescil edildiği tarihtir.

Kurumların yukarıdaki şartlar dâhilinde tür değiştirmeleri de devir hükmündedir.

Bir kurumun kendisinde iştiraki bulunan veya iştirak ettiği başka bir kurumu kül halinde devralması nedeniyle kurum bünyesinde yapacağı sermaye artışının söz konusu iştirak paylarına isabet eden tutarda daha az gerçekleşmesi Kurumlar Vergisi Kanununun 19 uncu maddesinin birinci fıkrasında belirtilen şartların ihlali anlamına gelmemektedir.

İştirakler hesabında yer alan değer, iştirak hisselerinin itibari değerine eşit olmaması halinde aradaki müspet veya menfi farkın kurumun vergiye tabi kazancının tespiti ile ilgilendirilmeksizin geçici hesaplarda izlenmesi mümkün olup bu geçici hesapların vergiye tabi kurum kazancının tespiti ile ilişkilendirilmeksizin kurum kayıtlarında sona erdirilmesi de mümkün bulunmaktadır.

Yukarıda kanun ve tebliğlerde yer verilen bilgiler ışığında, bir veya birkaç firmanın diğer kurumla birleşmesi neticesinde, birleşme nedeniyle infisah eden kurum açısından tasfiye hükümleri geçerlidir. Kurumlar Vergisi Kanununun Tasfiye kenar başlıklı 17’nci maddesinin 1’inci fıkrasının (a) bendinde, “Tasfiye, kurumun tasfiyeye girmesine ilişkin genel kurul kararının tescil edildiği tarihte başlar ve tasfiye kararının tescil edildiği tarihte sona erer.” hükmü yer almaktadır. Dolayısıyla tasfiye kararının tescil tarihi tasfiyenin bitiş tarihidir. Birleşmede, münfesih kurum tasfiye olmuş sayılacağından, birleşme tarihi, birleşme kararının ticaret sicilinde tescil edildiği tarihtir.

Birleşmenin diğer bir türü olan devirle ilgili KVK’ nın 20’nci maddesinin 1’inci fıkrasının a bendinde, “Şirket yetkili kurulunun devre ilişkin kararının Ticaret Sicilinde tescil edildiği tarih, devir tarihidir.” hükmü yer almaktadır. Buna göre devir (birleşme) tarihi konusuna açıklık getirilmiştir.

Birleşmede münfesih kurumun bilançosundaki varlıklar ve yükümlülükler değerlemeye tabi tutularak birleşilen kurumun bilançosuna aktarılır. Devirde ise münfesih kurumun bilançosundaki aktif ve pasif kalemleri bir bütün halinde mukayyet(kayıtlı)değerleriyle birleşilen kuruma aktarılır.

2.3.4- Birleşme Tarihine Kadar Olan Döneme Ait Beyan (Kıst Dönem Beyanı)

Birleşme dolayısıyla münfesih kurum açısından tasfiye hükümleri uygulanır. Tasfiyenin sonuçlandığı tarihten itibaren 30 gün içinde kurumun bağlı olduğu vergi dairesine tasfiye beyannamesi verilir. Dolayısıyla birleşme neticesinde münfesih kurumun kıst dönem beyannamesi birleşme tarihinden (birleşme kararının ticaret sicilinde tescil edildiği tarihten itibaren) itibaren 30 gün içinde kurumun bağlı olduğu vergi dairesine verilmesi gerekmektedir. Yani birleşmede 30 günlük süre tescil tarihinden itibaren başlamaktadır.

Devir halindeyse 30 günlük süre KVK 20/1-a hükmü gereği birleşmenin ticaret sicili gazetesinde ilan edildiği tarihten itibaren başlar. Yani birleşmede 30 günlük beyanname verme süresi tescil tarihinden itibaren, devir halindeyse ticaret sicil gazetesinde ilan edildiği tarihten itibaren başlar.

Birleşme işleminde kar, münfesi kurumun bilançosunun aktifi ve pasifinde yapılan değerleme sonucunda meydana gelir. Buna göre münfesi kurumun örneğin sabit değerleri kayıtlı değerleriyle değil de rayiç bedelleriyle birleşilen kuruma aynı sermaye olarak koyulursa birleşme karı meydana gelecektir. Burada birleşme dolayısıyla meydana gelen kar vergilendirilir. Devir şeklinde birleşmelerde ise münfesi kurumun bilançosu bütün halinde birleşilen kuruma kayıtlı değerleri üzerinden aktarılacağı için kar meydana gelmeyecektir.

2.3.5- Birleşme Karı

Birleşme karı, birleşme döneminde husule gelen kardır. Birleşme döneminin başlangıcı olarak birleşmeye esas alınan bilançonun düzenlendiği tarih esas alınır. Birleşmenin sonu ise birleşilen şirketin sermaye artırımına ilişkin esas sözleşme değişikliğinin tescil ve ilan edildiği tarihtir.

Birleşme işlemleriyle ilgili olarak muhasebe birimleri veya mali müşavirler 3 adet bilanço çıkarırlar.

Birleşme görüşmelerine dayanak oluşturan tarih itibarıyla çıkarılacak bilanço: Birleşmeye taraf olanlar bu bilançolara göre birleşme görüşmelerini yürütecekler ve değiştirme birimi bu bilançoya göre şekillenecektir.

Birleşme tarihi(tescil tarihi)itibarıyla çıkarılacak münfesi kuruma ait bilanço: Bu bilançoyla münfesi kurumun dönem başından birleşme tarihine kadar olan kazancı (kıst kazancı) tespit edilmiş olacaktır.

Münfesi kurumun aktifinde yer alan sabit kıymetlerin rayiç bedelleri ile değerlendirilmesi ve buna ilişkin kayıtların yapılmasından sonra birleşme karını da bulunduran bilanço: Bu bilanço münfesi kurumun son bilançosudur. Bu bilançoda yer alan değerler (sermaye hariç) devir işlemlerinde olduğu gibi birleşilen kuruma aktarılır.

2.3.6- Birleşme ve Devire İlişkin Uygulamalı Örnekler

2.3.6.1- İki Şirketin İnfisah Ederek Yeni Kurulacak Bir Şirket Bünyesinde Birleşmesi

(Vergili Birleşme)

Örnek 1:

A A.Ş. ve B A.Ş. infisah ederek yeni kurulacak C A.Ş. bünyesinde birleşme kararı almışlardır.

a) A ve B A.Ş.'lerin genel kurulları toplanmış ve yönetim kuruluna birleşme görüşmelerini yapmak üzere yetki vermişlerdir.

b) A ve B A.Ş.'lerin yönetim kurulları verilen yetki çerçevesinde birleşme sözleşmelerini düzenlemişlerdir.

c) Hazırlanan birleşme sözleşmeleri genel kurul onayına sunulmuş ve genel kurullar tarafından onaylanmıştır.

d) A ve B A.Ş.'leri infisah edip, yeni kurulacak C A.Ş. bünyesinde birleşeceği için A ve B A.Ş.'leri C A.Ş. için aynı sermaye niteliğindedir. A ve B A.Ş.'ler asliye ticaret mahkemesine başvurarak şirketlerinin değerlerinin tespitini mahkemeden talep etmişlerdir. Asliye ticaret mahkemesi ise şirketin değer tespiti için bilirkişi atamıştır. Bilirkişi değer tespitinde "öz sermaye yöntemini" benimsemiştir. Bilirkişi aşağıdaki şirket bilançolarından hareket ederek değer tespiti yapmıştır.

e) Birleşme görüşmelerinde 30.06.2010 tarihli bilanço esas alınmıştır. Birleşme için ticaret siciline başvurulmuştur. Birleşme 26.07.2010 tarihinde tescil edilmiş ve 02.08.2010 tarihinde ticaret sicil gazetesinde yayınlanmıştır.

A A.Ş.'nin 30.06.2010 Tarihli Birleşme Görüşmelerine Konu Olan Bilançosu			
Kasa	20.000	Satıcılar	2.000.000
Banka	30.000	Ödenmiş Sermaye	300.000
Alıcılar	350.000	Geçmiş Yıllar Karı	100.000
Ticari Mallar	850.000	Dönem Karı	100.000
Makineler	1.500.000		
Birikmiş Amortismanlar	(250.000)		
AKTİF TOPLAM	2.500.000	PASİF TOPLAMI	2.500.000

A A.Ş.'nin kayıtlı değeri 1.500.000 TL, birikmiş amortismanı 250.000 TL olan makineleri için 1.550.000 TL bedel biçilmiştir. Buna göre birleşmeden hâsıl olan kar 300.000 TL ($1.550.000 - 1.500.000 + 250.000 =$) olacaktır. Birleşmeden hâsıl olan kar ile dönem karının toplamı 400.000'dir. ($300.000 + 100.000 =$) Bu birleşmeden hâsıl olan kar için 80.000 TL ($400.000 * \%20 =$) vergi ödenecektir.

A A.Ş.'nin 26.07.2010 Tarihli Birleşme Öncesi Bilançosu			
Kasa	20.000	Satıcılar	2.000.000
Banka	30.000	Ödenecek Vergiler	80.000
Alıcılar	350.000	Ödenmiş Sermaye	300.000
Ticari Mallar	850.000	Geçmiş Yıllar Karı	100.000
Makineler	1.550.000	Net Dönem Karı	80.000
		Net Birleşme Karı	240.000
AKTİF TOPLAM	2.800.000	PASİF TOPLAMI	2.800.000

Bilirkişi, öz sermaye yöntemine göre A A.Ş.'nin değerini 720.000 TL ($300.000 + 100.000 + 80.000 + 240.000 =$) olarak tespit etmiştir.

B A.Ş.'nin 30.06.2010 Tarihli Birleşme Görüşmelerine Konu Olan Bilançosu			
Kasa	24.000	Satıcılar	700.000
Banka	20.000	Banka Kredileri	300.000
Alıcılar	800.000	Ödenmiş Sermaye	200.000
Ticari Mallar	170.000	Geçmiş Yıllar Karı	64.000
Makineler	1.520.000	Dönem Karı	20.000
Birikmiş Amortismanlar	(1.250.000)		
AKTİF TOPLAM	1.284.000	PASİF TOPLAMI	1.284.000

B A.Ş.'nin kayıtlı değeri 1.520.000 TL, birikmiş amortismanı 1.250.000 TL olan makineleri için 370.000 TL bedel biçilmiştir. Buna göre birleşmeden hâsıl olan kar 100.000 TL ($370.000 - 1.520.000 - 1.250.000 =$) olacaktır. Bu birleşmeden hâsıl olan kar ile dönem karının toplamı olan 120.000 TL'dir ($100.000 + 20.000 =$). Bu birleşmeden hâsıl olan kar için 24.000 TL ($120.000 * \%20 =$) vergi ödenecektir. Net dönem karı 16.000 ($20.000 - 4.000 =$), net birleşme karı da 80.000 TL ($100.000 - 20.000 =$) olacaktır.

B A.Ş.'nin 26.07.2010 Tarihli Birleşme Öncesi Bilançosu			
Kasa	24.000	Satıcılar	700.000
Banka	20.000	Banka Kredileri	300.000
Alıcılar	800.000	Ödenecek Vergiler	24.000
Ticari Mallar	170.000	Ödenmiş Sermaye	200.000
Makineler	370.000	Geçmiş Yıllar Karı	64.000
		Net Dönem Karı	16.000
		Net Birleşme Karı	80.000
AKTİF TOPLAM	1.384.000	PASİF TOPLAMI	1.384.000

Bilirkişi, öz sermaye yöntemine göre B A.Ş.'nin değerini 360.000 TL $(200.000+64.000+16.000+80.000=)$ olarak tespit etmiştir.

C.A.Ş.'nin Birleşmeden Sonraki Bilançosu			
Kasa	44.000	Satıcılar	2.700.000
Banka	50.000	Banka Kredileri	300.000
Alıcılar	1.150.000	Ödenecek Vergiler	104.000
Ticari Mallar	1.020.000	Ödenmiş Sermaye	500.000
Makineler	1.920.000	Geçmiş Yıllar Karı	164.000
		Net Dönem Karı	96.000
		Net Birleşme Karı	320.000
AKTİF TOPLAM	4.184.000	PASİF TOPLAMI	4.184.000

Bilirkişi, öz sermaye yöntemine göre B A.Ş.'nin değerini 360.000 TL olarak tespit etmiştir.

Bilirkişi, öz sermaye yöntemine göre A A.Ş. nin değerini 720.000 TL olarak tespit etmiştir.

A.A.Ş. ve B A.Ş.'lerin toplam değeri 1.080.000 $(360.000+720.000=)$ olacaktır.

A. A.Ş., C A.Ş.'de $720.000/1.080.000=2/3$ oranında sermayeye sahibi olacaktır

B. A.Ş., C A.Ş.'de $360.000/1.080.000=1/3$ oranında sermayeye sahibi olacaktır.

A. A.Ş.'nin 500.000 TL'den payına düşen sermayesi 333.333,33 TL olacaktır.

B A.Ş.'nin 500.000 TL'den payına düşen sermayesi 166.666,67 TL olacaktır.

Münfesihi kurumların yani A A.Ş. ile B A.Ş.'nin kıst döneme ait beyannameleri yani 01.01.2010-26.07.2010 dönem beyannamesi, tescil kararı olan 26.07.2010 tarihinden itibaren 30 gün içerisinde münfesihi kurumlar adına C A.Ş.. tarafından verilmesi gerekmektedir. C A.Ş.'nin münfesihi kurumlar olan A A.Ş.. ve B A.Ş.'nin tahakkuk etmiş ve edecek vergi borçlarını ödeyeceğini ve diğer ödevlerini yerine getireceğini, bu beyannamelere eklenecek bir taahhütname ile taahhüt etmesi gerekir.

2.3.6.2- Bir Şirketin İnfisah Ederek Mevcut Başka Bir Şirket Bünyesinde Birleşmesi (Vergisiz Birleşme)

Örnek 2:

A A.Ş. ve B A.Ş., A A.Ş. bünyesinde birleşme için karar almışlardır. B A.Ş. tasfiyesiz infisah ederek kül halinde A A.Ş.'ye devrolunacaktır.

a) A ve B A.Ş.'lerin genel kurulları toplanmış ve yönetim kuruluna birleşme görüşmelerini yapmak üzere yetki vermişlerdir.

b) A ve B A.Ş.'lerin yönetim kurulları verilen yetki çerçevesinde birleşme sözleşmelerini oluşturmuştur.

c) Hazırlanan birleşme sözleşmeleri genel kurul onayına sunulmuş ve genel kurullar tarafından onaylanmıştır.

d) A ve B A.Ş.'ler birleşmeyi A A.Ş. bünyesinde yapacakları için B A.Ş.'nin öz sermayesi aynı sermaye niteliğindedir. B A.Ş. asliye ticaret mahkemesine başvurarak şirketinin değerinin tespitini mahkemen talep etmiştir. Asliye ticaret mahkemesi ise şirketin değer tespiti için bilirkişi atamıştır. Bilirkişi değer tespitinde "öz sermaye yöntemini" benimsemiştir. Bilirkişi aşağıdaki şirket bilançolarından hareket ederek değer tespiti yapmıştır.

e) Birleşme görüşmelerinde 30.06.2010 tarihli bilanço esas alınmıştır. Birleşme için ticaret siciline başvurulmuştur. Birleşme 26.07.2010 tarihinde tescil edilmiş ve 02.08.2010 tarihinde ticaret sicil gazetesinde yayınlanmıştır.

A A.Ş.'nin 30.06.2010 Tarihli Birleşme Görüşmelerine Konu Olan Bilançosu			
Kasa	20.000	Banka Kredileri	2.000.000
Banka	30.000	Ödenmiş Sermaye	300.000
Alıcılar	1.350.000	Geçmiş Yıllar Karı	100.000
Ticari Mallar	850.000	Yen. Değ. Artışları	100.000
Makineler	500.000		
Birikmiş Amortismanlar	(250.000)		
AKTİF TOPLAM	2.500.000	PASİF TOPLAMI	2.500.000

Bilirkişi, öz sermaye yöntemine göre A A.Ş.'nin değerini 500.000 TL (300.000+100.000+100.000=) olarak tespit etmiştir.

Birleşen B A.Ş.'nin 30.06.2010 Tarihli Birleşme Görüşmelerine Konu Olan Bilançosu			
Kasa	5.000	Banka Kredileri	300.000
Banka	10.000	Satıcılar	700.000
Alıcılar	800.000	Ödenecek Vergi ve fonlar	5.000
Ticari Mallar	170.000	Ödenmiş Sermaye	200.000
Makineler	1.520.000	Geçmiş Yıllar Karı	35.000
Birikmiş Amortismanlar	(1.250.000)	Dönem Net Karı	15.000
AKTİF TOPLAM	1.255.000	PASİF TOPLAMI	1.255.000

Bilirkişi, öz sermaye yöntemine göre B A.Ş.'nin değerini 250.000 TL (200.000+35.000+15.000=) olarak tespit etmiştir.

Bilirkişi, öz sermaye yöntemine göre B A.Ş.'nin değerini 250.000 TL olarak tespit etmiştir.

Bilirkişi, öz sermaye yöntemine göre A A.Ş.'nin değerini 500.000 TL olarak tespit etmiştir.

A ve B A.Ş.'lerin toplam değeri (250.000+500.000=) 750.000 TL olarak bulunmuştur.

Birleşme Oranı: Devralan Şirketin Öz Kaynağı / (Devrolan Şirketin Öz Kaynağı + Devralan Şirketin Öz Kaynağı) formülüyle bulunur.

$$\text{Birleşme oranı} = 500.000 / (250.000 + 500.000) = 0,6666$$

A A.Ş.'nin ulaşacağı sermaye: (A A.Ş.'nin ödenmiş sermayesi/Birleşme oranı) formülüyle bulunur.

$$\text{A A.Ş.'nin ulaşacağı sermaye} = (300.000 / 0,6666) = 450.000 \text{ TL'dir.}$$

Artırılacak sermaye = (450.000-300.000=) 150.000 TL olacaktır.

Buna göre A A.Ş. sermayesini 150.000 TL artıracak. Artırılan sermaye kadar B A.Ş. ortaklarına hisse verecektir.

Sermaye artırımını sonrası oluşacak yeni sermaye yapısı ise aşağıdaki gibidir,

A şirketi 300.000 TL sermayeye sahip olacaktır.

B şirketiye 150.000 TL sermayeye sahip olacaktır.

A A.Ş.'nin Birleşme Sonrası Bilançosu			
Kasa	25.000	Banka Kredileri	2.300.000
Banka	40.000	Satıcılar	700.000
Alıcılar	2.150.000	Ödenecek Vergiler	5.000
Ticari Mallar	1.020.000	Ödenmiş Sermaye	450.000
Makineler	2.020.000	Geçmiş Yıllar Karı	135.000
Birikmiş Amortismanlar	(1.500.000)	MDV Yeniden Değ. Artışları	100.000
		Dönem Net Karı	15.000
		Düzenleyici Hesap	50.000
AKTİF TOPLAM	3.755.000	PASİF TOPLAMI	3.755.000

Düzenleyici hesaptaki tutarlar vergi matrahının hesaplanmasında kar veya zarar olarak kabul edilmez. Duruma göre gelir veya gider olarak kapatılan düzenleyici hesaplar, vergi matrahının hesaplanmasında beyana tabi olmayan gelir veya kanunen kabul edilmeyen gider olarak kabul edilir.

KVK Madde 19'a göre birleşmenin devir sayılabilmesi için aşağıdaki şartlar geçerlidir:

a) Birleşme sonucunda infisah eden kurum ile birleşilen kurumun kanunî veya iş merkezlerinin Türkiye'de bulunması.

b) Münfesihi kurumun devir tarihindeki bilânço değerlerinin, birleşilen kurum tarafından bir bütün halinde devralınması ve aynen bilânçosuna geçirilmesi.

Yukarıdaki şartların gerçekleşmesi nedeniyle A A.Ş. bünyesinde gerçekleşen birleşme devir hükümdedir. Yapılan devir işleminin vergisiz gerçekleşmesi için aşağıdaki şartların gerçekleşmesi gereklidir:

1. Münfesihi kuruma ait (örneğimizde B A.Ş.) kıst döneme ait olan (örneğimizde 01.01.2010-26.07.2010 tarihleri arasındaki dönemdir) kurumlar vergisi beyannamesi (örneğimizde tescilin ticaret sicilinde ilan tarihi 02.08.2010'dur) 01.09.2010 tarihi mesai saati bitimine kadar münfesihi kurumun bağlı olduğu vergi dairesine verilir.

2. Birleşilen kurum (örneğimizde A A.Ş.), münfesi kurumun (örneğimizde B A.Ş.) tahakkuk etmiş ve edecek vergi borçlarını (örneğimizdeki vergi borcu 5.000 TL'dir) ödeyeceğini ve diğer ödevlerini yerine getireceğini münfesi kurumun birleşme sebebiyle verilecek olan kurumlar vergisi beyannamesinin ekindeki bir taahhütname ile taahhüt eder.

Yukarıdaki iki şartın gerçekleşmesi durumunda yapılan birleşme işlemi vergisiz gerçekleşecektir.

2.3.6.3- Birleşen Şirketin Birleşilen Şirkette Sermaye Sahibi Olması Durumunda Bir Şirketin İnfisah Ederek Mevcut Başka Bir Şirket Bünyesinde Birleşmesi (Vergisiz Birleşme)

Örnek 3:

A A.Ş. ve B A.Ş., A A.Ş. bünyesinde birleşme için karar almışlardır. B A.Ş. tasfiyesiz infisah ederek kül halinde A A.Ş.'ye devrolunacaktır. B A.Ş.'nin A A.Ş.'de %10 ortaklık hissesi vardır.

a) A ve B A.Ş.'lerin genel kurulları toplanmış ve yönetim kuruluna birleşme görüşmelerini yapmak üzere yetki vermişlerdir.

b) A ve B A.Ş.'lerin yönetim kurulları verilen yetki çerçevesinde birleşme sözleşmelerini yapmışlardır.

c) Hazırlanan birleşme sözleşmeleri genel kurul onayına sunulmuş ve genel kurullar tarafından onaylanmıştır.

d) A ve B A.Ş.'ler birleşmeyi A A.Ş. bünyesinde yapacakları için B A.Ş.'nin öz sermayesi aynı sermaye niteliğindedir. B A.Ş. asliye ticaret mahkemesine başvurarak şirketin değerinin tespitini mahkemen talep etmiştir. Asliye ticaret mahkemesi ise şirketin değer tespiti için bilirkişi atamıştır. Bilirkişi, değer tespitinde "öz sermaye yöntemini" benimsemiştir. Bilirkişi, aşağıdaki şirket bilançolarından hareket ederek değer tespiti yapmıştır.

e) Birleşme görüşmelerinde 30.09.2010 tarihli bilanço esas alınmıştır. Birleşme için ticaret siciline başvurulmuştur. Birleşme 06.10.2010 tarihinde tescil edilmiş ve 20.10.2010 tarihinde ticaret sicil gazetesinde yayınlanmıştır.

Birleşilen A A.Ş.'nin 30.09.2010 Tarihli Birleşme Görüşmelerine Konu Olan BİLANÇOSU			
Kasa	20.000	Banka Kredileri	400.000
Banka	30.000	Ödenmiş Sermaye	700.000
Alıcılar	50.000	Geçmiş Yıllar Karı	50.000
Ticari Mallar	600.000	Yeniden değerlendirme Artışları	50.000
Makineler	1.000.000		
Birikmiş Amortismanlar	(500.000)		
AKTİF TOPLAM	1.200.000	PASİF TOPLAMI	1.200.000

Bilirkişi, öz sermaye yöntemine göre A A.Ş.'nin değerini 800.000 TL ($700.000 + 50.000 + 50.000 =$) olarak tespit etmiştir. Fakat B A.Ş.'nin öz sermaye payı olan 80.000 TL'yi bu 800.000 TL'den çıkarıp, A A.Ş.'nin net öz sermaye tutarını bulmamız gerekir. Buna göre A A.Ş.'nin gerekli düzeltmeler yapıldıktan sonraki net öz sermaye tutarı 720.000 TL ($800.000 - 80.000 =$) olacaktır.

Birleşen B A.Ş.'nin 30.09.2010 Tarihli Birleşme Görüşmelerine Konu Olan Bilançosu			
Kasa	5.000	Satıcılar	20.000
Banka	20.000	Banka Kredileri	125.000
Alıcılar	25.000	Ödenecek Vergi ve fonlar	5.000
Ticari Mallar	50.000	Ödenmiş Sermaye	50.000
Makineler	200.000	Dönem Net Karı	50.000
Birikmiş Amortismanlar	(150.000)		
İştirakler	100.000		
AKTİF TOPLAM	250.000	PASİF TOPLAMI	250.000

Bilirkişi, öz sermaye yöntemine göre B A.Ş.'nin değerini 100.000 TL ($50.000+50.000=$) olarak tespit etmiştir. Öz sermaye hesaplanırken A A.Ş.'nin öz sermayesinde B A.Ş.'ye düşen 80.000 TL ($800.000\%10=$) öz sermaye payının 100.000 TL'ye eklenmesi gerekmektedir. Buna göre B A.Ş.'nin düzeltilmiş öz sermaye tutarı 180.000 TL ($100.000+80.000=$) olacaktır.

Bilirkişi, öz sermaye yöntemine göre B A.Ş.'nin değerini 180.000 TL olarak tespit etmiştir.

Bilirkişi, öz sermaye yöntemine göre A A.Ş.'nin değerini 720.000 TL olarak tespit etmiştir.

A ve B A.Ş.'lerin toplam değeri 900.000 TL ($180.000+720.000=$) olarak tespit edilmiştir.

Birleşme Oranı: (Devralan Şirketin Öz kaynağı/Devrolan Şirketin Öz kaynağı + Devralan Şirketin Öz kaynağı) formülüyle bulunur.

Birleşme oranı= $[720.000/(180.000+720.000)]=$ 0,80'dir.

A A.Ş.'nin Ulaşacağı Sermaye= (A A.Ş.'nin ödenmiş sermayesi/Birleşme oranı) formülüyle bulunur.

A A.Ş.'nin Ulaşacağı Sermaye= $(700.000/0,80)=875.000$

Artırılacak Sermaye= $(875.000-700.000)=$ 170.000 TL olacaktır. Buna göre A A.Ş. sermayesini 175.000 TL artıracak. Artırılan sermaye kadar B A.Ş. ortaklarına hisse verecektir.

Sermaye artırımını sonrası oluşacak yeni sermaye payları ise aşağıdaki gibidir.

A şirketi 700.000 TL sermayeye sahip olacaktır.

B şirketiye 175.000 TL sermayeye sahip olacaktır.

Birleşilen A A.Ş.'nin 06.10.2010 Tarihli Birleşme Sonrası Bilançosu			
Kasa	25.000	Banka Kredileri	525.000
Bankalar	50.000	Satıcılar	20.000
Alıcılar	75.000	Ödenecek Vergiler	5.000
Ticari Mallar	650.000	Ödenmiş Sermaye	875.000
Makineler	1.200.000	Geçmiş Yıllar Karı	50.000
Birikmiş Amortismanlar	(650.000)	Yeniden Değerleme Artışları	50.000
		Dönem Net Karı	50.000
		Düzenleyici Hesap	(225.000)
AKTİF TOPLAM	1.350.000	PASİF TOPLAMI	1.350.000

Kurumlar Vergisi Kanunu 1 Sıra no'lu Genel Tebliğde yer alan açıklamalara göre; iştirakler hesabında yer alan değer, iştirak hisselerinin itibari değerine eşit olmaması halinde aradaki müspet veya

menfi farkın kurumun vergiye tabi kazancının tespiti ile ilgilendirilmeksizin geçici hesaplarda izlenmesi mümkün olup bu geçici hesapların vergiye tabi kurum kazancının tespiti ile ilişkilendirilmeksizin kurum kayıtlarında sona erdirilmesi de mümkün bulunmaktadır.

Buna göre düzenleyici hesaptaki tutarlar vergi matrahının hesaplanmasında kar veya zarar olarak kabul edilmez. Duruma göre gelir veya gider olarak kapatılan düzenleyici hesaplar, vergi matrahının hesaplanmasında beyana tabi olmayan gelir veya kanunen kabul edilmeyen gider olarak kabul edilir.

KVK Madde 19'a göre birleşmenin devir sayılabilmesi için aşağıdaki şartlar gereklidir:

a) Birleşme sonucunda infisah eden kurum ile birleşilen kurumun kanunî veya iş merkezlerinin Türkiye'de bulunması.

b) Münfesihi kurumun devir tarihindeki bilânço değerlerinin, birleşilen kurum tarafından bir bütün halinde devralınması ve aynen bilânçosuna geçirilmesi.

Yukarıdaki şartların gerçekleşmesi nedeniyle A A.Ş. bünyesinde gerçekleşen birleşme devir hükmündedir. Yapılan devir işleminin vergisiz gerçekleşmesi için aşağıdaki şartların gerçekleşmesi gereklidir:

1. Münfesihi kuruma ait (örneğimizde B A.Ş.) kıst döneme ait olan (örneğimizde 01.01.2010-06.10.2010 tarihleri arasındaki dönemdir) kurumlar vergisi beyannamesinin (örneğimizde tescilin ticaret sicilinde ilan tarihi 20.10.2010'dur) 19.11.2010 tarihi mesai saati bitimine kadar münfesihi kurumun bağlı olduğu vergi dairesine verilir.

2. Birleşilen kurum (örneğimizde A A.Ş.), münfesihi kurumun (örneğimizde B A.Ş.) tahakkuk etmiş ve edecek vergi borçlarını (örneğimizdeki vergi borcu 5.000 TL'dir) ödeyeceğini ve diğer ödevlerini yerine getireceğini münfesihi kurumun birleşme sebebiyle verilecek olan kurumlar vergisi beyannamesinin ekindeki bir taahhütname ile taahhüt eder.

Yukarıdaki iki şartın gerçekleşmesi durumunda yapılan birleşme işlemi vergisiz gerçekleşecektir.

2.3.6.4- Birleşilen Şirketin Birleşen Şirkette Sermaye Sahibi Olması Durumunda Bir Şirketin İnfisah Ederek Mevcut Başka Bir Şirket Bünyesinde Birleşmesi (Vergisiz Birleşme):

Örnek:

A A.Ş. ve B A.Ş., A A.Ş. bünyesinde birleşme için karar almışlardır. B A.Ş. tasfiyesiz infisah ederek kül halinde A A.Ş.'ye devrolunacaktır. A A.Ş.'nin B A.Ş.'de %20 ortaklık hissesi vardır.

a) A ve B A.Ş.'lerin genel kurulları toplanmış ve yönetim kuruluna birleşme görüşmelerini yapmak üzere yetki vermişlerdir.

b) A ve B A.Ş.'lerin yönetim kurulları verilen yetki çerçevesinde birleşme sözleşmelerini yapmışlardır.

c) Hazırlanan birleşme sözleşmeleri genel kurul onayına sunulmuş ve genel kurullar tarafından onaylanmıştır.

d) A ve B A.Ş.'ler birleşmeyi A A.Ş. bünyesinde yapacakları için B A.Ş.'nin öz sermayesi aynı sermaye niteliğindedir. B A.Ş. asliye ticaret mahkemesine başvurarak şirketinin değerlerinin tespitini mahkemen talep etmiştir. Asliye ticaret mahkemesi ise şirketin değer tespiti için bilirkişi atamıştır. Bilirkişi, değer tespitinde öz sermaye yöntemini benimsemiştir. Bilirkişi, aşağıdaki şirket bilançolarından hareket ederek değer tespiti yapmıştır.

e) Birleşme görüşmelerinde 30.09.2010 tarihli bilanço esas alınmıştır. Birleşme için ticaret siciline başvurulmuştur. Birleşme 06.10.2010 tarihinde tescil edilmiş ve 20.10.2010 tarihinde ticaret sicil gazetesinde yayınlanmıştır.

Birleşilen A A.Ş.'nin 30.09.2010 Tarihli Birleşme Görüşmelerine Konu Olan Bilançosu			
Kasa	20.000	Banka Kredileri	300.000
Bankalar	80.000	Ödenmiş Sermaye	400.000
Alıcılar	150.000	Geçmiş Yıllar Karı	50.000
İştirakler	150.000	Yeniden değerlendirme Artışları	50.000
Makineler	900.000		
Birikmiş Amortismanlar	(500.000)		
AKTİF TOPLAM	800.000	PASİF TOPLAMI	800.000

Bilirkişi, "öz sermaye yöntemine" göre A A.Ş.'nin değerini 500.000 TL (400.000+50.000+50.000=) olarak tespit etmiştir. Öz sermaye hesaplanırken B A.Ş.'nin öz sermayesinde A A.Ş.'ye düşen 100.000 TL (500.000*%20=) hisse payının 500.000 TL'ye eklenmesi gerekmektedir. Buna göre B A.Ş.'nin düzeltilmiş öz sermaye tutarı 600.000 TL (500.000+100.000=) olacaktır.

Birleşen B A.Ş.'nin 30.09.2010 Tarihli Birleşme Görüşmelerine Konu Olan Bilançosu			
Kasa	5.000	Banka Kredileri	125.000
Banka	20.000	Satıcılar	20.000
Alıcılar	125.000	Ödenecek Vergi ve fonlar	5.000
Ticari Mallar	150.000	Ödenmiş Sermaye	450.000
Makineler	500.000	Dönem Net Karı	50.000
Birikmiş Amortismanlar	(150.000)		
AKTİF TOPLAM	650.000	PASİF TOPLAMI	650.000

Bilirkişi, öz sermaye yöntemine göre B A.Ş.'nin değerini 500.000 TL (450.000+50.000=) olarak tespit etmiştir. Öz sermaye hesaplanırken B A.Ş.'nin öz sermayesinde A A.Ş.'ye düşen 100.000 TL (500.000*%20=) öz sermaye payının 500.000 TL'den çıkarılması gerekmektedir. Buna göre, B A.Ş.'nin düzeltilmiş öz sermaye tutarı 400.000 TL (500.000-100.000=) olacaktır.

Bilirkişi, öz sermaye yöntemine göre B A.Ş.'nin değerini 400.000 TL olarak tespit etmiştir.

Bilirkişi, öz sermaye yöntemine göre A A.Ş.'nin değerini 600.000 TL olarak tespit etmiştir.

A ve B A.Ş.'lerin toplam değeri 1.000.000 TL (400.000+600.000=) olarak tespit edilmiştir.

Birleşme Oranı: Devralan Şirketin Öz kaynağı / (Devralan şirketin öz kaynağı + Devralan şirketin Öz kaynağı) formülüyle bulunur.

$$\text{Birleşme oranı} = 600.000 / (400.000 + 600.000) = 0,60$$

A A.Ş.'nin Ulaşacağı Sermaye: (A A.Ş.'nin ödenmiş sermayesi / Birleşme oranı) formülüyle bulunur.

$$\text{A A.Ş.'nin Ulaşacağı Sermaye} = (400.000 / 0,60) = 666.666,67 \text{ TL'dir.}$$

Artırılacak Sermaye = 666.666,67 - 400.000,00 = 266.666,67 TL olacaktır. Buna göre A A.Ş. Sermayesini 266.666,67 TL artıracak. Artırılan sermaye kadar B A.Ş. ortaklarına hisse verecektir.

Sermaye artırımını sonrası oluşacak yeni sermaye payları ise aşağıdaki gibidir.

A şirketi 400.000,00 TL sermayeye sahip olacaktır.

B şirketiye 266.666,67 TL sermayeye sahip olacaktır.

Birleşilen A A.Ş.'nin 06.10.2010 Tarihli Birleşme Sonrası Bilançosu			
Kasa	25.000	Banka Kredileri	425.000
Bankalar	100.000	Satıcılar	20.000
Alıcılar	275.000	Ödenecek vergi	5.000
Ticari Mallar	150.000	Ödenmiş Sermaye	666.667
Makineler	1.400.000	Geçmiş Yıllar Karı	50.000
Birikmiş Amortismanlar	(650.000)	Yeniden Değerleme Artışları	50.000
		Dönem Net Karı	50.000
		Düzenleyici Hesap	33.333
AKTİF TOPLAM	1.300.000	PASİF TOPLAM	1.300.000

Yapılan devri işleminin vergisiz gerçekleşmesi için aşağıdaki şartların gerçekleşmesi gereklidir:

Münfesihi kuruma ait (örneğimizde B A.Ş.) kıst döneme ait olan (örneğimizde 01.01.2010-06.10.2010 tarihleri arasındaki dönem) kurumlar vergisi beyannamesi (örneğimizde tescilin ticaret sicilinde ilan tarihi 20.10.2010'dur) 19.11.2010 tarihi mesai saati bitimine kadar münfesihi kurumun bağlı olduğu vergi dairesine verilir.

Birleşilen kurum (örneğimizde A A.Ş.), münfesihi kurumun (B A.Ş.) tahakkuk etmiş ve edecek vergi borçlarını (örneğimizdeki vergi borcu 5.000 TL'dir) ödeyeceğini ve diğer ödevlerini yerine getireceğini münfesihi kurumun birleşme sebebiyle verilecek olan kurumlar vergisi beyannamesinin ekindeki bir taahhütname ile taahhüt eder.

Yukarıdaki iki şartın gerçekleşmesi durumunda yapılan birleşme işlemi vergisiz gerçekleşecektir.

3- HİSSE DEĞİŞİMİ ve BÖLÜNME

3.1- Hisse Değişimi

Kurumlar Vergisi Kanununun 19' uncu maddesinin üçüncü fıkrasının (c) bendinde, tam mükellef bir sermaye şirketinin, diğer bir sermaye şirketinin hisselerini, bu şirketin yönetimini ve hisse çoğunluğunu elde edecek şekilde devralması ve karşılığında bu şirketin hisselerini devreden ortaklarına kendi şirketinin sermayesini temsil eden iştirak hisselerini vermesi, hisse değişimi olarak tanımlanmıştır.

Hisseleri devralınan şirketin ortaklarına verilecek iştirak hisselerinin itibari değerinin %10'una kadarlık kısmının nakit olarak ödenmesi, işlemin hisse değişimi sayılmasına engel teşkil etmeyecektir.

Bu hükme göre yapılan işlemin hisse değişimi olarak kabul edilebilmesi için aşağıda belirtilen koşulların yerine getirilmesi gerekmektedir;

- Devralan kurumun sermaye şirketi olması,
- İştirak hisseleri devredilen kurumun sermaye şirketi olması,
- Devralan kurumun tam mükellef olması,
- Devralan kurumun diğer şirketin hisselerini yönetim ve hisse senedi çoğunluğunu elde edecek şekilde devralması,

• İştirak hisseleri devredilen kurumun ortaklarına devralan kurumun kendi sermayesini temsil eden iştirak hisselerinin verilmesi.

Hisse değişimi müessesesi ile şirketlerin ortaklık yapılarının değiştirilmesi, ölçek ekonomilerinden yararlanılması, yeni oluşturulacak üretim ve hizmet işletmelerinin belirli alanlarda uzmanlaşması, aynı şirket bünyesinde yürütülen birden çok faaliyet alanının ayrıştırılması, mali yapının güçlendirilmesi ve şirketin belirli faaliyet alanlarında yoğunlaşarak uzmanlaşması gibi amaçlar güdülür.

Kurumlar Vergisi Kanununun 19'uncu maddesindeki şartlara göre gerçekleşen hisse değişimi işleminden doğan kârlar hesaplanmayacak ve vergilendirilmeyecektir. Bu şartlar aşağıdaki gibidir;

- Hisse değişimi yapılacak her iki şirketin de sermaye şirketi olması.
- Hisse değişimine konu şirket hisselerini devralacak şirketin tam mükellef olması(hisseleri devralınacak şirketin tam mükellef olma şartı bulunmamaktadır).
- Hisseleri devralan firma hisseleri devralınan firmanın yönetim ve hisse çoğunluğunu elde etmesi.
- Devralınan hisse senetleri karşılığında, devralınan şirket ortaklarına devralan şirketin hisselerinin verilmesi.
- Devralınan hisseler karşılığında verilecek iştirak paylarının %10'una kadarlık kısmın nakit ödemesinin mümkün olması.

Bu şartların hepsinin bir arada gerçekleşmesi gerekmektedir.

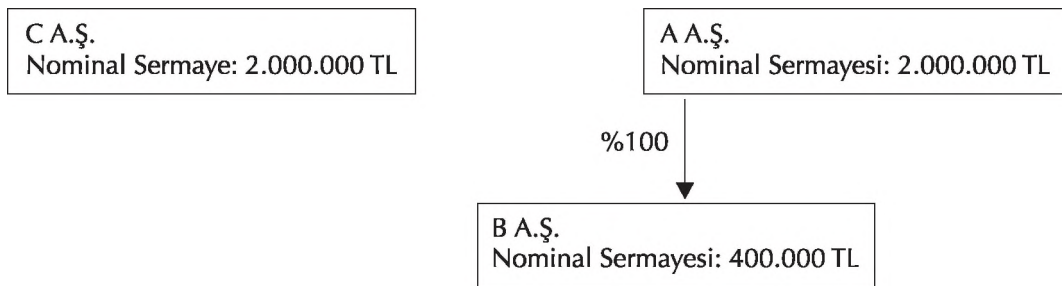
Kurumlar Vergisi Kanununa göre yapılan hisse değişimi işlemleri 6802 sayılı Gider Vergileri Kanununun 29/s bendi uyarınca banka ve sigorta muameleleri vergisinden istisna edilmiştir.

Harçlar Kanunu 123. maddesi uyarınca, hisse değişimi işlemleri harca tabi tutulmayacaktır.

Türk Ticaret Kanununda ise hisse değişimi işlemine ilişkin yasal düzenleme bulunmamaktadır.

Hisse değişimi işleminde devralınan kurumun hisselerine değer biçilebilmesi için mutlaka bilirkişilerce değerlendirilmesi gerekmektedir. Taraflar hisse değişimi oranının belirlenmesinde serbestçe davranabileceklerdir. Devralınan şirket hisselerinin nominal bedeline veya iktisap bedeline eşit tutarda hisse verilme zorunluluğu yoktur. Uygulamada devralınan şirket hisselerinin cari değeri tespit edilerek bu tutar üzerinden hisse değişimi yapılır. Hisseleri devralan şirket devraldığı hisse karşılığında sermayesi artırır.

Örnek 1: A A.Ş., B A.Ş.'nin %100 hissesine sahiptir. A A.Ş.'nin sermayesi 2.000.000 TL'dir. B A.Ş.'nin sermayesi ise 400.000 TL'dir. C A.Ş., B A.Ş.'nin %80 hissesini hisse değişimi yoluyla A A.Ş.'den almak istiyor. C A.Ş.'nin sermayesi ise 2.000.000 TL'dir.

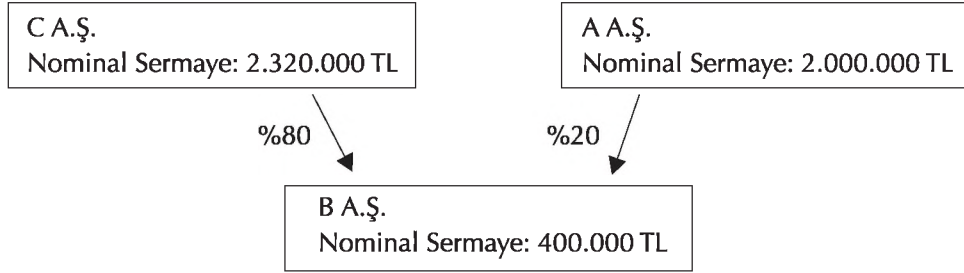

B A.Ş.'nin %80 hissesine karşılık gelen pay 320.000 TL ($400.000 \times \%80 =$) olarak bulunmuştur.

C A.Ş.'nin artırması gereken sermaye 320.000 TL olacaktır.

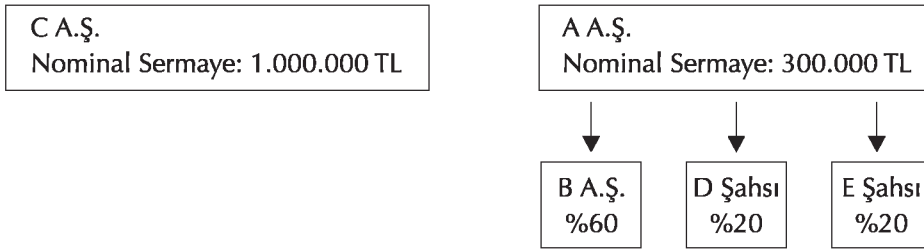
A A.Ş.'ye verilecek C A.Ş. hissesi tutarı 320.000 TL olacaktır.

Bu doğrultuda yeni durum aşağıdaki gibi olacaktır.

Böylece C A.Ş., B A.Ş.'nin %80 hissesine sahip olmuştur. C A.Ş., A A.Ş.'nin ortaklarına 320.000 TL tutarında hisse verecektir.

Örnek 2:

C A.Ş., nominal sermayesi 300.000 TL olan A A.Ş.'nin hisselerinin tamamını hisse değişimi yoluyla almak istemektedir. A A.Ş.'nin ortakları B A.Ş., D ve E gerçek kişileri olmak üzere üçtür.

Bilirkişi, C A.Ş. ve A A.Ş.'nin piyasa değerini tespit etmiştir. Buna göre C A.Ş.'nin piyasa değeri 5.000.000 TL, A A.Ş.'nin piyasa değeri ise 600.000 TL'dir.

A A.Ş.'nin %60 ortağı B A.Ş., %20 ortağı D gerçek kişisi ve %20 diğer ortağı da E şahsıdır.

C A.Ş. belirlenen piyasa değeri doğrultusunda sermaye artırımına gidecek ve bu artırılan sermayeye tekabül eden hisseleri A A.Ş.'nin ortaklarına verecektir.

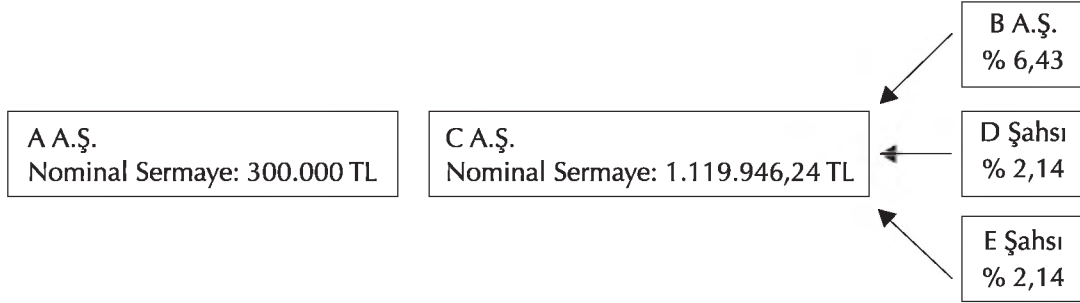
Sermaye artırımı sonucunda C A.Ş. ve A A.Ş.'nin toplam piyasa değeri 5.600.000 TL ($5.000.000 + 600.000 =$) olacaktır. Yapılacak sermaye artırımının sonucunda hisse değişim oranı şu formülle hesaplanır:

Hisse Değişim Oranı: $(\text{Devralınacak A A.Ş.'nin cari değeri} / (\text{Devralınacak A A.Ş.'nin cari değeri} + \text{Devir Alacak C A.Ş.'nin cari değeri}))$

Örneğimizde hisse değişim oranı $[600.000 / (5.000.000 + 600.000) =]$ 0,1071 olacaktır. Yani C A.Ş.'nin sermaye artırımının sonucunda toplam sermayenin %10,71'i A A.Ş.'nin ortaklarının olacaktır. Kalan $(1 - 0,1071 =)$ 0,8929 yani %89,29 ise C A.Ş.'nin ortaklarının olacaktır.

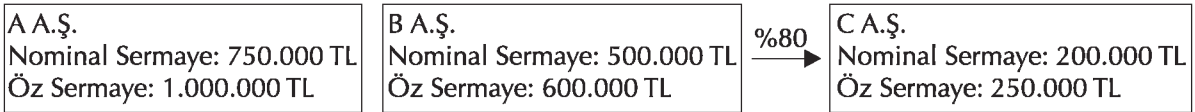
Böylece C A.Ş. tarafından ulaşılabacak sermaye $1.000.000/0,8929=1.119.946,24$ yani C A.Ş. 119.946,24 TL sermayesini artıracaktır. Bu tutar A A.Ş.'nin ortaklarına verilecektir. C A.Ş.'nin ortaklarının hisse tutarı ise 1.000.000 TL olacaktır.

Hisse değişimi sonucu oluşan yeni durum aşağıdaki gibidir;

Örnek 3: B A.Ş., sahip olduğu C A.Ş.'deki hisselerini hisse değişimi yoluyla A A.Ş.'ye devretmek istemektedir. Hisse değişiminde esas alınacak hisse değişim oranı şirketlerin öz sermayeleri esas alınarak belirlenecektir.

A A.Ş.'nin öz sermaye tutarı: 1.000.000 TL'dir.

B A.Ş., C A.Ş.'nin nominal sermayesinin %80'ine sahiptir. B A.Ş., C A.Ş.'deki hisselerini hisse değişimi yoluyla A A.Ş.'ye devredecektir. Hisse değişim oranı hesaplanırken öz sermaye yöntemi uygulanacaktır.

B A.Ş.'nin, C A.Ş.'deki öz sermayesi $(250.000 \times \%80 =) 200.000$ TL'dir.

A A.Ş.'nin Öz sermayesi, 1.000.000 TL'dir.

Toplam Öz sermaye Tutarı $(1.000.000 + 200.000 =) 1.200.000$ TL'dir.

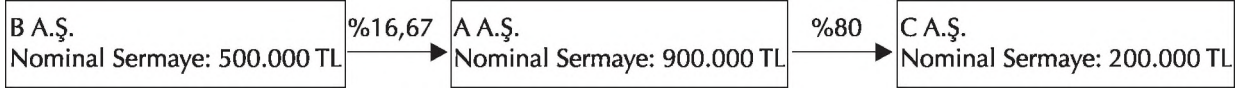
Hisse değişim oranı: Devralınacak B A.Ş.'nin öz sermayesi / (Devralınacak B A.Ş.'nin öz sermayesi + Devralacak A A.Ş.'nin öz sermayesi).

Hisse değişim oranı = $0,166667$ $(200.000/1.200.000 =)$ olacaktır. Yani A A.Ş.'nin sermaye artırımını sonucunda toplam sermayenin %16,67'si B A.Ş.'nin ortaklarına ait olacaktır. Kalan $0,833333$ $(1 - 0,166667 =)$ yani %83,33'ü ise A A.Ş.'nin ortaklarının olacaktır.

A A.Ş.'nin sermaye artırımını sonucu ulaşacağı toplam sermaye: $750.000/0,83 = 900.000$ TL olacaktır.

A A.Ş.'nin artıracığı sermaye 150.000 TL $(900.000 - 750.000 =)$ olacaktır. Buna göre 150.000 TL sermaye artışına tekabül eden hisseler B A.Ş.'nin ortaklarına verilecektir. 900.000 TL sermaye ise A A.Ş.'ye ait olacaktır. Böylece A A.Ş. C A.Ş.'nin %80'ine yani hisse çoğunluğuna hâkim olmuştur.

Hisse değişimi sonucu oluşan yeni durum aşağıdaki gibidir;

Böylece A A.Ş. %16,67 oranlı hisseyle A A.Ş.'nin ortağı olmuştur. A A.Ş. ise C A.Ş.'nin %80'ine hâkim olmuştur. Görüleceği üzere B A.Ş. C A.Ş.'deki %80 oranındaki hisselerini A A.Ş.'ye devrederek hisse değişimi yapmıştır. Bu durum esasında A A.Ş.'ye aynı sermaye koymaktan başka bir anlam ifade etmemektedir.

3.2- Bölünme

Bölünme işlemi 1 Seri No' lu kurumlar vergisi tebliğinde tam ve kısmi bölünme olarak ikiye ayrılmıştır. Öncelikle tam ve kısmi bölünme ele alınıp daha sonra tam ve kısmi bölünme vergi mevzuatı yönünden ayrıntılı olarak açıklanacaktır.

3.2.1- Tam bölünme

Tam mükellef bir sermaye şirketinin tasfiyesiz olarak infisah etmek suretiyle bütün mal varlığını, alacaklarını ve borçlarını kayıtlı değerleri üzerinden mevcut veya yeni kurulacak iki veya daha fazla tam mükellef sermaye şirketine devretmesi ve karşılığında devreden sermaye şirketinin ortaklarına devralan sermaye şirketinin sermayesini temsil eden iştirak hisseleri verilmesi Kurumlar Vergisi Kanununun uygulanmasında tam bölünme olarak tanımlanmıştır.

Bu durumda, bölünen şirketin tüm mal varlığı iki veya daha fazla şirkete geçmekte ve bölünen şirketin ortakları devralan şirketlerin ortaklık paylarını iktisap etmektedir.

Ayrıca, bölünme işlemi sonucu devreden şirketin ortaklarına verilecek iştirak hisselerinin itibari değerinin %10'una kadarlık kısmının nakit olarak ödenmesine imkân verilmiştir. Böylelikle hesapların kapatılması amacıyla yapılacak küçük miktarlardaki nakit ödemelerin, işlemin bölünme sayılmasını engellememesi sağlanmaktadır.

Bölünen şirketin varlıkları, kayıtlı değer üzerinden devralan şirketlere aktarılacaktır. Vergi Usul Kanununun 265 inci maddesinde bu değer, bir iktisadi kıymetin muhasebe kayıtlarında yer alan hesap değeri olarak tanımlanmıştır.

Bu varlıklar, devralan şirket tarafından da kayıtlı değerleriyle kendi kayıtlarına intikal ettirilecektir. Böylece, bölünme işlemiyle gerçekte bir vergi ertelemesi yapılmış olmaktadır. Zira, varlıkları devralan şirket ileride bunları elden çıkardığında satış bedeliyle kayıtlı bedel arasındaki fark kurum kazancına dâhil edilecektir.

Tam bölünme işleminde, aktifi ve pasifi düzenleyici hesaplar, ilgili olduğu aktif veya pasif hesapla birlikte devrolunacaktır.

Yeni Türk Ticaret Kanununda tam ve kısmi bölünme 159-179 maddeleri arasında düzenlenmiştir. Tam ve kısmi bölünme işlemleri yeni Türk ticaret Kanununda ayrıntılı olarak düzenlenmiştir. Ancak bizim çalışmamızda tam ve kısmi bölünmenin vergi mevzuatıyla ilgili bölümlerinin incelenmesiyle yetinilecektir.

Aşağıda tablo içerisinde konumuzu ilgilendiren TTK hükümleri alınmıştır.

MADDE 159- (1) Bir şirket tam veya kısmi bölünebilir.

a) Tam bölünmede, şirketin tüm malvarlığı bölümlere ayrılır ve diğer şirketlere devrolunur. Bölünen şirketin ortakları, devralan şirketlerin paylarını ve haklarını iktisap ederler. Tam bölünüp devrolunan şirket sona erer ve unvanı ticaret sicilinden silinir.

b) Kısmi bölünmede, bir şirketin malvarlığının bir veya birden fazla bölümü diğer şirketlere devrolunur. Bölünen şirketin ortakları, devralan şirketlerin paylarını ve haklarını iktisap ederler veya bölünen şirket, devredilen malvarlığı bölümlerinin karşılığında devralan şirketlerdeki payları ve hakları elde ederek yavru şirketini oluşturur.

b) Geçerli bölünmeler

MADDE 160- (1) Sermaye şirketleri ve kooperatifler sermaye şirketlerine ve kooperatiflere bölünebilirler.

c) Şirket paylarının ve haklarının korunması

MADDE 161- (1) Tam ve kısmi bölünmede şirket payları ve hakları 140 ıncı madde uyarınca korunur.

(2) Devreden şirketin ortaklarına;

a) Bölünmeye katılan tüm şirketlerde, mevcut payları oranında şirket payları veya

b) Bölünmeye katılan bazı veya tüm şirketlerde, mevcut paylarının oranına göre değişik oranda şirket payları,

tahsis edilebilir. (a) bendindeki bölünme “oranların korunduğu”, (b) bendindeki bölünme ise “oranların korunmadığı bölünme” dir.

Kurumlar Vergisi ve yeni TTK hükümleri çerçevesinde tam ve kısmi bölünme işlemleri tıpkı birleşme ve hisse değişimi işlemlerinde olduğu gibi şirkete aynı sermaye koymaktan farksız değildir. Buna göre bölünmede bir sermaye şirketi bütün malvarlığını, alacaklarını ve borçlarını kayıtlı değerleri üzerinden mevcut veya yeni kurulacak iki veya daha fazla tam mükellef sermaye şirketine devreder. Bu devir neticesinde devralan şirket şirketinin sermayesini temsilen devrolunan şirket ortaklarına iştirak hisseleri verir. Bu kurumlar vergisi çerçevesinde tam bölünme olarak tanımlanmıştır.

Burada tam bölünme işleminden bahsedebilmek için devreden şirketin,

- Tam mükellef bir sermaye şirketi olması,

- Bütün mal varlığını, alacaklarını ve borçlarını kayıtlı değerleri üzerinden mevcut veya yeni kurulacak iki veya daha fazla tam mükellef sermaye şirketine devretmesi,

Şart koşulmuştur.

Devralan şirketin ise

- Tam mükellef sermaye şirketi olması,

- Bu devir karşılığında devreden sermaye şirketinin ortaklarına devralan sermaye şirketinin sermayesini temsil eden iştirak hisseleri verilmesi,

Şart koşulmuştur.

Nihayetinde bölünen şirketin tüm mal varlığı, alacakları ve borçları kayıtlı değerleri üzerinden iki veya daha fazla şirkete geçmekte ve bölünen şirketin ortakları, devralan şirketlerin ortaklık paylarını alarak devralan şirketlerin ortakları olmaktadır.

Bölünme işlemi sonucu devreden şirketin ortaklarına verilecek iştirak hisselerinin itibari değerinin %10'una kadarlık kısmının nakit olarak ödenmesine imkân verilmiştir. Burada %10'a kadar nakit ödenmesi amacı hesapların kapatılmasını sağlamaktır. Kurumlar Vergisi Kanunu iştirak hisselerinin itibari, değerinin %10'una kadar bir nakit ödemesine müsaade etmektedir. %10'dan fazla yapılacak bir nakit ödemesi şirketin satılması anlamına geleceğinden bölünme işleminin mantığına ters olacaktır.

Bölünen şirketin varlıkları, kayıtlı değer üzerinden devralan şirketlere aktarılacaktır. Kayıtlı değer muhasebe defterlerinde yazılı olan değerleri ifade etmektedir.

Bölünme işlemi tıpkı birleşme işleminde olduğu gibi bir vergi ertelemevidir. Varlıkları kayıtlı değerleri üzerinden devralan şirket daha sonra bunları elden çıkardığında satış bedeliyle kayıtlı değer arasındaki farkı kurum kazancına ilave etmek suretiyle, kurum kazancı üzerinden vergilendirilecektir.

Bölünme işleminden sonra devrolunan şirket tasfiyesiz sona erer ve unvanı ticaret sicilinden silinir. Devralan şirket ise devralınan değerlerin karşılığında sermayesini artırarak artan sermayeyi temsil eden hisseleri devrolunan şirket ortaklarına verir.

Kurumlar Vergisi Kanununun gerekçesinde, "Bölünen ve devralan şirketlerin karşılıklı olarak devre konu varlıkların değerlerini belirlemek suretiyle bölünen şirketin ortaklarının haklarını koruyacak bir değişim oranını tespit etmeleri gerekmektedir. Değiştirme oranının ise bölünen ve devralan şirketlerin hisselerinin gerçek değeri üzerinden belirleneceği tabiidir." ifadesine yer verilmiştir.

Dolayısıyla, değiştirme birimi (oranı), tarafların hak ve hukukunu korumak koşuluyla birçok şekilde hesaplanması ve kabul edilmesi mümkün olmakla birlikte, değiştirme biriminin hesaplanmasında, kurumların bölünmeye esas teşkil eden ve mahkemece belirlenmiş olan cari değerlerinin dikkate alınacağı kabul edilmiştir. Bu kapsamda, bölünen kurumun cari hisse değeri, devralan kurumların her birinin cari hisse değerine orantılama yapılmak suretiyle hesaplanacaktır.

Örnek 1: Tam mükellef (A) A.Ş.; 5520 sayılı Kurumlar Vergisi Kanununda yer alan tam bölünmeye ilişkin şartlar çerçevesinde bütün malvarlığını, alacak ve borçlarını kayıtlı değerleri üzerinden, tamamı tam mükellef (Y) A.Ş.'ye %60'ını ve (Z) A.Ş.'ye %40'ını devredecektir. Söz konusu kurumların nominal sermayeleri ve bölünme işlemine esas teşkil eden cari değerleri (mahkemece belirlenen) aşağıda gösterilmiştir.(NOT: Konunun daha iyi anlaşılması nedeniyle örnek basitleştirilmiştir.)

Şirket Unvanı	Nominal Sermaye (TL)	Cari Değer (TL)
(A) A.Ş.	60.000	120.000
(Y) A.Ş.	100.000	400.000
(Z) A.Ş.	40.000	240.000

A A.Ş.'nin 1 nominal bedelli hisse karşılığındaki cari değeri: $(120.000/60.000=)$ 2'dir.

Y A.Ş.'nin 1 nominal bedelli hisse karşılığındaki cari değeri: $(400.000/100.000=)$ 4'dür.

Z A.Ş.'nin 1 nominal bedelli hisse karşılığındaki cari değeri: $(240.000/40.000=)$ 8'dir.

Değiştirme oranları:

Y A.Ş./A A.Ş. = $4/2=2$ olacaktır.

Z A.Ş./A A.Ş. = $8/2=4$ olacaktır.

A A.Ş.'nin %60'ı Y A.Ş.'ye, %40'ıysa Z A.Ş.'ye devredilecektir. Buna göre A A.Ş.'nin nominal sermayesi ve cari değerinin Y.A.Ş. ve Z A.Ş.'ye paylaştırılması sonucunda Y A.Ş. ve Z A.Ş.'nin payları şu şekilde olacaktır.

A A.Ş.'nin	Sermaye Payı	Cari Değer Payı
Y A.Ş.	36.000 (60.000*0,60)	72.000 (120.000*0,60)
Z A.Ş.	24.000 (60.000*0,40)	48.000 (120.000*0,40)

Y A.Ş., A A.Ş.'nin ortaklarına 18.000 (36.000/2=) TL sermayeyi temsil eden hisse senetleri verip sermayesini de 18.000 TL artıracaktır.

Z A.Ş., A A.Ş.'nin ortaklarına 6.000 (24.000/4=) TL sermayeyi temsil eden hisse senetleri verip sermayesini de 6.000 TL artıracaktır.

Böylece;

A A.Ş., Y A.Ş.'den nominal değeri 18.000 TL, cari değeri 72.000 TL (18.000*4),

A A.Ş., Z A.Ş.'den nominal değeri 6.000 TL, cari değeri 48.000 TL (6.000*8)

Tutarında hisse senetleri alacaktır.

Böylece A A.Ş., Y ve Z A.Ş.'den toplamda 24.000 TL (18.000+6.000=) nominal sermaye ve 120.000 TL (72.000+48.000=) cari değeri temsil eden hisse senetleri almış olacaktır.

3.2.2- Kısmi Bölünme

Kurumlar Vergisi Kanununun 19' uncu maddesinin üçüncü fıkrasının (b) bendinde, tam mükellef bir sermaye şirketi veya sermaye şirketi niteliğindeki yabancı bir kurumun Türkiye'deki işyeri ya da daimi temsilcisinin bilançosunda yer alan taşınmazlar ile bilançoda yer alan ve en az iki tam yıl süreyle elde tutulan iştirak hisseleri ya da sahip oldukları üretim veya hizmet işletmelerinin bir veya birkaçının mevcut veya yeni kurulacak tam mükellef bir sermaye şirketine kayıtlı değerleri üzerinden aynı sermaye olarak konulması kısmi bölünme olarak kabul edilmiştir.

Tam mükellef bir sermaye şirketi veya sermaye şirketi niteliğindeki bir yabancı kurum,

- Bilançosunda yer alan taşınmazlar veya
- Bilançosunda yer alan ve en az iki yıl süreyle tutulan iştirak hisseleri,
- Sahip oldukları üretim veya hizmet işletmelerinin bir veya bir kaçını,

yeni kurulacak tam mükellef bir sermaye şirketine kayıtlı değerleri üzerinden aynı sermaye olarak koyması kısmi bölünmedir.

Kısmi bölünme tıpkı birleşme, hisse değişimi ve tam bölünme işlemlerinde olduğu üzere aynı sermaye koyma işlemidir. Kısmi bölünme Yeni Türk Ticaret Kanunun 159'uncu maddesinin b bendinde, "Kısmi bölünmede, bir şirketin malvarlığının bir veya birden fazla bölümü diğer şirketlere devrolunur. Bölünen şirketin ortakları, devralan şirketlerin paylarını ve haklarını iktisap ederler veya bölünen şirket, devredilen malvarlığı bölümlerinin karşılığında devralan şirketlerdeki payları ve hakları elde ederek yavru şirketini oluşturur." şeklinde tanımlanmıştır.

Buna göre kısmi bölünmenin aksine bir işletmenin malvarlığının belli bir kısmının devralan sermaye şirketine aynı sermaye olarak konulmasını ifade eder. Tam bölünme işlemiyse sermaye şirketinin malvarlığının tamamının devralan başka bir sermaye şirketine aynı sermaye olarak konulmasıdır. Kurumlar Vergisi Kanunu kısmi bölünmede nelerin aynı sermaye olarak kabul olunacağı açıklanmıştır.

Buna göre;

- Bilançoda yer alan taşınmazlar,
- Bilançoda yer alan ve en az iki yıl süreyle tutulan iştirak hisseleri,
- Sermaye şirketinin sahip oldukları üretim veya hizmet işletmelerinin bir veya bir kaçı, aynı sermaye olarak kısmi bölünme işlemine konu olur.

Bu düzenleme ile iştirak hisselerinin kısmi bölünme kapsamında aynı sermaye olarak konulabilmesi için aktifte yer alan bu kıymetlerin en az iki tam yıl süreyle elde tutulması şarttır. Diğer varlıklar için süre şartı getirilmemiştir.

Kısmi bölünme işleminde, aktif ve pasifi düzenleyici hesaplar, ilgili olduğu aktif veya pasif hesapla birlikte devrolunmak zorundadır.

3.2.2.1- Üretim ve hizmet işletmelerinin aynı sermaye olarak konulması

Üretim veya hizmet işletmelerinin devrinde, işletme bütünlüğü korunacak şekilde faaliyetin devamı için gerekli aktif ve pasif kalemlerin tümünün devredilmesi zorunludur. Kısmi bölünme sonucu hem bölünen işletmenin hem de bölünme sonucunda varlıkları devralan işletmenin faaliyetine devam etmesi esastır. Bu kapsamda, söz konusu işletmelerin devrinde, işletme bütünlüğü korunacak şekilde faaliyetin devamı için gerekli taşınmaz, her türlü tesis, makine ve teçhizat, alet, edevat, taşıtlar, gayri maddi haklar ile hammadde, mamul, yarı mamul mallar gibi aktif kıymetler ile ilgili pasif kıymetlerin tümünün devredilmesi zorunludur.

Kurumlar Vergisi Kanununun 19' uncu maddesinde, devir ve tam bölünme işlemlerinde maddede belirlenen sınır dâhilinde devralınan kurumların zararlarının indirimi kabul edilmiş ancak, kısmi bölünme işlemlerinde zarar mahsubuna ilişkin herhangi bir hükme yer verilmemiştir. Bu nedenle kısmi bölünmede, bölünen kurumdan devralan kuruma zarar intikali öngörülmediğinden, geçmiş yıl zararlarının hiçbir şekilde devredilmesi mümkün değildir.

Öte yandan, kurum bilançosunda yer alan devredilen üretim ve hizmet işletmeleri ile doğrudan ilgili olan nakit, alacaklar, menkul kıymetler ve borçların da devri zorunludur. Bu kıymetlerden nakit, alacaklar ve menkul kıymetlerin devredilen işletme ile doğrudan bağının kurulamaması halinde ise bu kıymetlerin devri ihtiyaridir.

Devredilecek söz konusu kıymetlerin tutarının mükellefçe belirlenmesi esastır. Mevcut kayıtlardan bu kıymetlerin devredilen işletme ile ilgili olanların tespit edilebilmesi halinde, bu tutar; kayıtlardan devredilen işletme ile ilgili olanların tespit edilememesi halinde ise mükellefin belirleyeceği uygun dağıtım anahtarlarına göre hesaplanan tutar dikkate alınacaktır.

Devredilen üretim ve hizmet işletmeleriyle doğrudan ilgili olan borçların mükellef tarafından tespit edilememesi halinde, devredilecek işletmenin aktif içerisindeki payı üzerinden bir dağıtım anahtarı tespit edilmesi ve buna göre devredilecek borçların tutarının hesaplanması mümkündür. Örneğin; aktif toplamı 2000 birim olan şirketin aktif içindeki payı 500 birim olan cam üretim işletmesinin kısmi bölünme kapsamında devredilmesi ancak, mevcut kayıtlardan da bu işletme ile doğrudan ilgili nakit, alacaklar, menkul kıymetler ve borçların tutarlarının gerçek durumunun tespitinin mümkün olamaması halinde, dağıtım anahtarı %25 olarak dikkate alınacak ve buna isabet eden borç tutarı devre konu olacaktır.

Bununla birlikte, kısmi bölünmede borçların da devredilmesi halinde aynı sermaye tutarının devredilen borç tutarı kadar eksik gerçekleşeceği tabiidir.

Örnek 1: (A) Ltd. Şti.'nin cam ve porselen üretimi yapan iki üretim işletmesi bulunmaktadır. İşletmenin mevcut bilançosu aşağıdaki gibidir.

A Ltd. Şti. 'nin Kısmi Bölünmeye Konu Olan Bilançosu			
Kasa	20.000	Satıcılar	6.750.000
Alacaklar	5.980.000	Ödenecek Vergi	250.000
Stoklar	4.000.000	Sermaye	20.000.000
-cam işletmesi	1.500.000	Geçmiş Yıllar Karı	3.000.000
-porselen işl.	2.500.000		
Makineler	20.000.000		
-cam işletmesi	7.000.000		
-porselen işl.	13.000.000		
Aktif Toplamı	30.000.000	Pasif Toplamı	30.000.000

A Ltd. Şti. porselen işletmesini kısmi bölünme yoluyla yeni kurulacak (B) Ltd. Şti. 'ye aynı sermaye olarak devretmek istemektedir.

Kasabakiyesinin 15.000 TL'si, alacakların 5.485.000 TL'si ile satıcıların 4.000.000 TL'si porselen işletmesiyle bağlantılıdır. Buna göre B Ltd. Şti.'ye 17.000.000 TL (15.000+5.485.000+2.500.000+13.000.000-4.000.000=) aynı sermaye konulmuş olacaktır.

Böylece A Ltd. Şti, B Ltd. Şti. 'den 17.000.000 TL'yi temsil eden hisse senedi alacaktır. A Ltd. Şti., B Ltd. Şti.'nin ortağı olacaktır. Buna göre A Ltd. Şti.'nin kısmi bölünme sonrası bilançosu aşağıdaki gibi olacaktır.

A Ltd. Şti. 'nin Kısmi Bölünme Sonrası Bilançosu			
Kasa	5.000	Satıcılar	2.750.000
Alacaklar	495.000	Ödenecek Vergi	250.000
Stoklar	1.500.000	Sermaye	20.000.000
cam işletmesi	1.500.000	Geçmiş Yıllar Karı	3.000.000
Makineler	7.000.000		
cam işletmesi	7.000.000		
İştirakler	17.000.000		
Aktif Toplamı	26.000.000	Pasif Toplamı	26.000.000

3.2.2.2- Devredilen İktisadi Kıymetlerle Birlikte Bunlara Ait Borçların da Devredilmesi

Halinde Devre Konu Net Değerin Sıfır Olması Durumunda Kısmi Bölünme

Kısmi bölünmeye konu olan iktisadi kıymetlerle birlikte bunlara bağlı borçların da devredilmesi sonucu devre konu iktisadi kıymetlerin kayıtlı değerlerinin sıfır veya negatif olması durumunda, devredilen iktisadi kıymetler defter değerleri üzerinden devredilecek, ancak devredilen iktisadi kıymetler karşılığında alınan iştirak hisselerinin bilançoda iz bedeli ile takip edilmesi gerekecektir.

Örnek 1: Bir üretim ve bir de hizmet işletmesi bulunan Kurum (A), aktifinde kayıtlı değeri 100 birim olan üretim işletmesi ile bu işletmeyle ilgili 100 birimlik borcunu kayıtlı değeri üzerinden kısmi bölünme suretiyle Kurum (B)'ye aynı sermaye olarak koymuştur. Devre konu üretim işletmesinin gerçek

değeri 1000 birim olup karşılığında gerçek değeri 900 birimlik iştirak hissesi alınmış olması söz konusu iştirak hisselerinin Kurum (A)'nın aktifine bu değer üzerinden kaydedilmesini gerektirmeyecektir. Söz konusu iştirak hisseleri kayıtlarda iz bedeliyle takip edilecek, elden çıkartılması halinde kâr realize edilmiş olacaktır.

Kısmi bölünme öncesi durum:

A	Kurum (A)	P	A	Kurum (B)	P
Kasa.....100	Sermaye.....100		Kasa.....30	Sermaye.....50	
Hizmet İsl....50	Borç.....50		Alıcılar.....20		
Üretim İsl...100					

Kısmi bölünme sonrası durum:

A	Kurum (A)	P	A	Kurum (B)	P
Kasa.....100	Sermaye...150,01		Kasa.....30	Borç.....100	
İştirakler.....0,01			Alıcılar.....20	Sermaye.....50	
Hizmet İsl....50			Üretim İsl...100		

Söz konusu kısmi bölünme işlemi sonucu Kurum (B)'ye pozitif değerli bir aynı sermaye konulmaması nedeniyle Kurum (A)'nın devrettiği üretim işletmesinin rayiç değerinden kaynaklanan iştirak hisselerinin iz bedeli ile bilançoda takip edilmesi gerekmektedir.

Diğer taraftan, devre konu net değer negatif olması durumunda ise bu negatif farkın geçici bir hesapta izlenmesi gerekmektedir. İktisadi kıymetler karşılığında alınan ve kayıtlarda iz bedeliyle takip edilecek iştirak hisselerinin, elden çıkartılması halinde ise bu geçici hesap kapatılarak vergilendirilecek kârlar hesabına aktarılacaktır.

Örnek 2: Kurum (A)'nın, aktifinde kayıtlı değeri 50 birim, gerçek değeri 500 birim olan hizmet işletmesini devrettiğini ve 100 birimlik borcun hizmet işletmesi ile ilgili olduğu varsayıldığında ise kısmi bölünme öncesi ve sonrasındaki durum aşağıdaki gibi olacaktır.

Kısmi bölünme öncesi durum:

A	Kurum (A)	P	A	Kurum (B)	P
Kasa.....100	Sermaye.....150		Kasa.....30	Sermaye.....50	
Hizmet İsl....50	Borç.....100		Alıcılar.....20		
Üretim İsl...100					

Kısmi bölünme sonrası durum:

A	Kurum (A)	P	A	Kurum (B)	P
Kasa.....100,00	Sermaye.....150		Kasa.....30	Borç.....100	
İştirakler.....0,01	Geçici Hesap...50,01		Alıcılar.....20	Sermaye.....50	
Üretim İsl...100,00			Hizmet İsl.....50		
			Geçici Hesap...50		

Söz konusu kısmi bölünme işlemi sonucu Kurum (B)'ye pozitif değerli bir aynı sermaye konulmaması nedeniyle Kurum (A)'nın devrettiği hizmet işletmesinin rayiç değerinden kaynaklanan iştirak hisselerinin iz bedeli ile Kurum (A)'nın bilançosunda takip edilmesi gerekmektedir.

Diğer taraftan, devre konu net değer negatif olması nedeniyle de bu fark gerek Kurum (A)'nın gerekse Kurum (B)'nin bilançosunda geçici bir hesapta izlenecektir. Kurum (A)'nın kayıtlarda iz bedeliyle takip edilecek söz konusu iştirak hisselerinin elden çıkarılması halinde ise bu geçici hesap kapatılarak vergilendirilecek kârlar hesabına aktarılacaktır.

Kurum (A)'nın hizmet işletmesinin devir kaydı aşağıdaki gibidir.

		/	
BORÇLAR HS.	100,00		
İŞTİRAKLER HS.	0,01		
- (Kurum B)			
HİZMET İŞLETMESİ		50,00	
GEÇİCİ HESAP		50,01	
		/	

Kayıtlarda iz bedeliyle takip edilen iştirak hisselerinin satış kaydı ise aşağıdaki gibidir.

		/	
KASA H.	400,00		
GEÇİCİ HESAP	50,01		
İŞTİRAKLER H.		0,01	
- (Kurum B)			
MENKUL KIYMET SATIŞ KÂRLARI		450,00	
		/	

Aynı sermaye konulması sonucu elde edilen söz konusu iştirak hisselerinin Kurum (A)'nın ortaklarına verilmesi halinde de pasifte oluşan geçici hesabın vergilendirilecek kârlar hesabına aktararak kapatılması gerekecektir.

Kısmi bölünme sonucu elde edilen iştirak hisselerinin Kurum (A)'nın ortaklarına verilmesi durumunda muhasebe kaydı aşağıdaki gibi olacaktır.

		/	
GEÇİCİ HESAP	50,01		
İŞTİRAKLER H.		0,01	
- (Kurum B)			
DÖNEM K/Z		50,00	
		/	

3.2.2.3- Üretim ve Hizmet İşletmelerine Bağlı Taşınmazların Durumu

Üretim ve hizmet işletmeleri ile fiziki veya teknik bütünlük arz eden ve bu işletmelerden ayrılması mümkün olmayan binalar, arsa ve araziler de bu işletmelere dahil taşınmazlar olarak kabul edilecektir. Ancak, bir fabrika binasının içinde iki ayrı üretim işletmesi bulunması halinde üretim işletmelerinden birinin devri fabrika binasının da bölünüp devredilmesini gerektirmeyecektir.

Örneğin; sahip olduğu taşınmazda un ve yem imal eden bir şirketin, un imaline ilişkin üretim işletmesini mevcut veya yeni kurulacak bir sermaye şirketine aynı sermaye olarak koyması halinde, bu işletmeye bağlı aktif ve pasif kıymetlerin işletme bütünlüğü oluşturacak şekilde devredilmesi zorunlu olup un üretim işletmesinin bulunduğu taşınmazın, üretim işletmesi ile birlikte kısmi bölünmeye konu edilmesi zorunluluğu bulunmamaktadır.

3.2.2.4- Üretim ve Hizmet İşletmelerinin Belli Bir Kısımının Kısmi Bölünmeye Konu Edilmesi

Üretim ve hizmet işletmelerinin belli bir kısmının sermaye şirketlerine aynı sermaye olarak konulması mümkün olmayıp işletme bütünlüğünün korunması gerekmektedir.

Örneğin; kısmi bölünme kapsamında bir şirketin cam işletmesini devrederken bu işletmeye ait makine, taşınmaz ve hammadde kalemlerinin tamamını devretmesi gerekmektedir. Cam işletmesine ait üç üretim bandının bulunması halinde ise bunların birbirinden bağımsız olarak ticari faaliyeti devam ettirebilecek niteliği haiz olması halinde, bu üretim bantlarının sadece ikisinin kısmi bölünme kapsamında diğer işletmeye devredilmesi, bir adet üretim bandının cam işletmesinde bırakılması mümkün olup bu üretim bantlarında kullanılan makinelerin bir kısmının devredilmesi bir kısmının ise işletmede bırakılması söz konusu olamayacaktır.

Tek bir üretim veya hizmet işletmesi bulunan kurumun, taşınmazlar ve iştirak hisselerini kısmi bölünmeye konu etmesi mümkün olup anılan işletmeyi ise kısmi bölünme kapsamında devretmesi mümkün değildir.

Birbirinden ayrı varlık ifade eden ve birbirinden ayrı olarak bir ticari faaliyeti devam ettirebilecek nitelikte olan varlıklardan oluşan işletmelerin, bu varlıkları kısmi bölünmeye konu edilebilecektir.

Örneğin; iplik ve kumaş üretiminden konfeksiyon imalatına kadar tüm aşamaları ihtiva eden üretim işletmesinin, iplik veya kumaş üretimi ya da konfeksiyon imalatına ait bölümlerinin ayrı ayrı bölünebilmesi mümkünken, kumaş üretimine ilişkin kasarlama veya apre bölümlerinin kısmi bölünmeye konu edilmesi mümkün olmayacaktır.

3.2.2.5- Bölünmenin Gerçekleştiği Tarihe Kadar Bölünen Varlıkların Değerinde Meydana Gelecek Değişikliklerin Durumu

Şirket organlarınca bölünme kararının alındığı tarih ile bölünmenin Ticaret Sicilinde tescil edildiği tarih arasında, işletmelerin faaliyetlerini devam ettirmeleri neticesinde, stoklarda meydana gelecek eksilmeler, devralan şirketin kabul etmesi halinde nakit ile tamamlanabilecektir.

Stoklarda fazlalık meydana gelmesi halinde ise bunların devredilebilmesi mümkün olduğu gibi işletmede bırakılması da kısmi bölünmeye engel teşkil etmeyecektir.

3.2.2.6- İştirak Hisselerinin Ortaklara Verilmesi

Kısmi bölünmede devredilen varlıklara karşılık edinilen devralan şirket hisseleri, devreden şirkette kalabileceği gibi doğrudan bu şirketin ortaklarına da verilebilir. Taşınmaz ve iştirak hisselerinin Kurumlar Vergisi Kanununun 19 uncu maddesinin üçüncü fıkrasının (b) bendine göre devrinde, devralan şirketin hisselerinin devreden şirketin ortaklarına verilmesi halinde, devredilen taşınmaz ve iştirak hisselerine ilişkin borçların da devri zorunludur.

Örneğin; Ortakları (A) ve (B) olan (R) Limited Şirketi aktifinde kayıtlı olan ve banka kredisi kullanılarak satın alınmış olup henüz ödenmemiş 50.000 TL borcu bulunan taşınmazı, kayıtlı değeri olan 100.000 TL üzerinden (Y) A.Ş.'ye kısmi bölünme kapsamında devretmiş ve bu devir karşılığında (Y) A.Ş.'den alınan hisse senetleri Ortak (A) ve (B)'ye verilmiştir.

Buna göre, (Y) A.Ş. aynı sermaye olarak konulan taşınmaz nedeniyle 50.000 TL'lik sermaye artırımında bulunacak, bu sermaye artırımına ilişkin hisse senetlerinin (R) Limited Şirketinin ortaklarına verilmesi nedeniyle, (R) Limited Şirketi de 50.000.-TL'lik sermaye azaltımında bulunacaktır.

Örnekten de anlaşılacağı üzere, devredilen kıymetlere karşılık edinilen devralan şirket hisselerinin ortaklara verilmesi halinde, bölünen şirkette sermaye azaltımına gidileceği tabiidir.

Öte yandan, devralan şirketin hisselerinin devreden şirkette kalması halinde, devredilen taşınmaz ve iştirak hisselerine ilişkin pasif kıymetlerin (borçların) devri ihtiyaridir.

3.3- Devir ve Bölünmeye İlişkin Ortak Hususlar

3.3.1- Alınan Hisse Senetlerinin Durumu

Devir veya bölünme işlemine konu olan varlıkların kayıtlı değerleri üzerinden diğer şirketlere intikal ettirilmesi, devrolan veya bölünen şirketin ortaklarına ya da bölünen şirkete varlıkların kayıtlı değeri kadar hisse verilmesini gerektirmemektedir. Bölünen ve devralan şirketlerin karşılıklı olarak devre konu varlıkların değerlerini belirlemek suretiyle devrolan veya bölünen şirketin ortaklarının haklarını koruyacak bir değişim oranı tespit etmeleri gerekmektedir. Değişim oranının bölünen ve devralan şirketlerin hisselerinin gerçek değeri üzerinden belirlenebilmesi mümkündür.

Ancak, yapılan işlemin Kurumlar Vergisi Kanunu uyarınca yapılan devir veya bölünme işlemi sayılabilmesi için devir veya bölünmeye konu edilen varlıklara karşılık iktisap edilen hisselerin, varlıklarını devreden şirketin ortaklarına, devreden veya bölünen şirketteki hisselerine isabet eden servet değeri ile orantılı olarak dağıtılması gerekecektir.

Örneğin; sermayesi 1.000.000 TL olan ve aktifinde 200.000 TL ve 800.000 TL'lik iki adet taşınmazı bulunan (Z) Ltd. Şti.'nin %60 hissesi Ortak (A)'ya, % 20 hissesi Ortak (B)'ye, %10 hissesi Ortak (C)'ye ve %10 hissesi de Ortak (D)'ye ait bulunmaktadır. (Şirketin aktifinde yer alan taşınmazların cari değerlerinin de aynı olduğu varsayılmıştır.)

(Z) Ltd. Şti.'nin tasfiyesiz infisah etmek suretiyle bölünmesi sonucu;

200.000 TL'lik taşınmazı aynı sermaye olarak mevcut (Y) Ltd. Şti.'ye konulmuş ve (Y) Ltd. Şti.'den alınan iştirak hisselerinin tamamı Ortak (B)'ye verilmiştir.

800.000 TL'lik taşınmaz aynı sermaye olarak konularak (K) Ltd. Şti. kurulmuş ve yeni kurulan şirketin iştirak hisselerinin %75'i Ortak (A)'ya, %12,5'u Ortak (C)'ye ve %12,5'u da Ortak (D)'ye verilmiştir.

Bölünen (Z) Ltd. Şti.'nin ortaklarına verilen devralan şirketlerin hisseleri, ortakların bölünen (Z) Ltd. Şti.'deki hisselerine isabet eden değerle orantılı dağıtılmış ve ortakların servet değerlerinde bir artış meydana gelmemiştir. Bu çerçevede, söz konusu bölünme işleminin Kurumlar Vergisi Kanununun 19 uncu maddesi kapsamında değerlendirilmesi mümkün bulunmaktadır.

Anılan örnekte;

200.000 TL'lik taşınmaz aynı sermaye olarak mevcut (Y) Ltd. Şti.'ye konulmuş ve (Y) Ltd. Şti.'den alınan iştirak hisselerinin tamamının Ortak (A)'ya verilmiş olması ve/veya

800.000 TL'lik taşınmazın aynı sermaye olarak konularak (K) Ltd. Şti. kurulmuş ve yeni kurulan şirketin hisselerinin %50'sinin Ortak (A)'ya, %45'inin Ortak (C)'ye ve %5'inin de Ortak (D)'ye verilmiş olması halinde,

Bölünen (Z) Ltd. Şti.'nin ortaklarına verilen devralan şirketlerin hisseleri, ortakların bölünen (Z) Ltd. Şti.'deki hisselerine isabet eden değerle orantılı dağıtılmadığından, söz konusu bölünme işleminin Kurumlar Vergisi Kanununun 19 uncu maddesi kapsamında değerlendirilmesi mümkün bulunmamaktadır.

Öte yandan, devir ve bölünme işlemi sonucunda devre konu şirketlerin gerçek değerleri üzerinden belirlenecek bir değişim oranına göre devralan şirketin sermaye paylarının ortaklara verilmesinde, ortakların servet değerlerinde meydana gelecek ve izah edilemeyecek farkların transfer fiyatlandırması yoluyla örtülü kazanç dağıtımı veya değer artış kazancı açısından tenkit edilebileceği tabiidir.

3.3.2- Amortisman Uygulaması

Devir ve bölünme neticesinde devre konu iktisadi kıymetler, mukayyet değerleri üzerinden; aktif ve pasifi düzenleyici hesaplar, ilgili olduğu aktif ve pasif hesaplarla birlikte devrolunacağından, söz konusu iktisadi kıymetlerin devir işleminin amortisman uygulamaları bakımından ilk iktisap olarak değerlendirilmemesi gerekmektedir. Diğer bir ifadeyle devralan kurumda devir ve bölünme işlemi nedeniyle devrolan amortisman tabi iktisadi kıymetlerin bakiye değerleri üzerinden kalan amortisman süreleri dikkate alınarak amortisman ayrılmaya devam edilecektir.

3.3.3- Devir ve Bölünmelerde Elde Edilen Hisselerin İktisap Tarihi

Kurumlar Vergisi Kanununun 19 ve 20'nci maddeleri kapsamında gerçekleştirilen devir ve bölünme (kısmi bölünme dâhil) hallerinde, devir olan veya bölünen şirketin ortaklarına verilen hisselerin iktisap tarihi olarak, bu yeni hisselerin verilmesine neden olan devrolan veya bölünen şirketin hisselerinin iktisap edildiği tarihin esas alınması gerekmektedir.

3.4- Devir, Tam Bölünme, Kısmi Bölünme ve Hisse Değişimi Hallerinde Vergilendirme ve Beyan

3.4.1- Devir Halinde Vergilendirme ve Beyan

Kurumlar Vergisi Kanununun 19 uncu maddesine uygun olarak yapılacak devirlerde, aşağıdaki açıklamalar çerçevesinde münfesi kurumun sadece devir tarihine kadar elde ettiği kazançlar vergilendirilecek, birleşmeden doğan kârlar ise hesaplanmayacak ve vergilendirilmeyecektir.

Devir tarihi, şirket yetkili kurulunun devre ilişkin kararının ticaret siciline tescil edildiği tarihtir.

Devre ilişkin kurumlar vergisi beyannamesi, birleşmenin ticaret sicili gazetesinde ilan edildiği tarihten itibaren otuz gün içinde münfesi kurumun bağlı bulunduğu vergi dairesine verilecektir.

Beyanname, münfesi kurum ile birleşilen kurum tarafından devir tarihi itibarıyla hazırlanacak ve müştereken imzalanacaktır.

Devir tarihine kadar olan kazancın vergilendirilebilmesi için devir tarihi itibarıyla hesaplanan kazancın bu beyannameye dahil edilerek vergilendirilmesi gerekmektedir. Bu tarihten sonraki işlemlerden doğan kazanç, devralan kuruma ait olacaktır.

Devir işleminin hesap döneminin kapandığı aydan kurumlar vergisi beyannamesinin verildiği ayın sonuna kadar geçen süre içerisinde yapılması halinde, münfesi kurumun önceki hesap dönemine

ilişkin olarak hazırlanacak kurumlar vergisi beyannamesi de devre ilişkin kurumlar beyannamesi ile birlikte verilecektir. Söz konusu beyannamelerin de münfesi kurum ve birleşen kurum tarafından müştereken imzalanarak münfesi kurumun bağlı bulunduğu vergi dairesine verilmesi gerekmektedir.

Örnek 1: Hesap dönemi takvim yılı olan (A) Ltd. Şti. 04.06.2007 tarihinde nev'i değiştirerek (A) A.Ş.'ye devredilmiştir. Bu durumda, (A) Ltd. Şti.'nin 01.01.2007 – 04.06.2007 tarihleri arası kıst dönemine ilişkin beyannamenin 04.07.2007 tarihi mesai saati sonuna kadar münfesi kurumun bağlı olduğu vergi dairesine verilmesi gerekmektedir.

Örnek 2: (A) Ltd. Şti.'nin 11.02.2007 tarihinde (A) A.Ş.'ye dönüşmesi halinde ise münfesi (A) Ltd. Şti.'nin 01.01.2007 – 11.02.2007 tarihleri arası kıst dönemine ilişkin beyanname ile 2006 hesap dönemine ilişkin beyannamenin 13.03.2007 tarihi mesai saati sonuna kadar münfesi kurumun bağlı olduğu vergi dairesine verilmesi gerekmektedir.

Birleşilen kurum, münfesi kurumun tahakkuk etmiş ve edecek vergi borçlarını ödeyeceğini ve diğer ödevlerini yerine getireceğini münfesi kurumun birleşme sebebiyle verilecek olan kurumlar vergisi beyannamesinin ekinde vereceği bir taahhütname ile taahhüt edecektir.

Mahallin en büyük mal memuru, bu hususta birleşilen kurumdan ayrıca teminat isteyebilecektir. Kurumlar Vergisi Kanununun uygulanmasında, mahallin en büyük mal memuru vergi dairesi başkanlığının bulunduğu illerde vergi dairesi başkanları, diğer illerde ise defterdarlardır.

Verilecek beyannamelerin ekine söz konusu taahhütname ile devre ilişkin bilançonun ve gelir tablosunun bağlanması gerekmektedir.

Öte yandan, geçici vergi beyannamesinin verilme süresinden önce aynı döneme ilişkin olarak devir işlemleri nedeniyle kurumlar vergisi beyannamesi verilmesi halinde, bu dönem için ayrıca geçici vergi beyannamesi verilmeyecektir. Devir nedeniyle münfesi hale gelen kurumun, devir tarihine kadar ödediği geçici vergiler, devir dolayısıyla vergilenecek devir öncesi kazanç üzerinden hesaplanacak kurumlar vergisinden mahsup edilebilecektir. Mahsup edilemeyen tutarın kalması halinde, bu tutar birleşilen kurumun kurumlar vergisinden mahsup edilecektir.

3.4.2- Tam Bölünme Halinde Vergileme ve Beyan

Kurumlar Vergisi Kanununun 19 uncu maddesi uyarınca yapılacak tam bölünmelerde, aşağıdaki açıklamalar çerçevesinde münfesi kurumun sadece bölünme tarihine kadar elde ettiği kazançlar vergilendirilecek; bölünmeden doğan kârlar ise hesaplanmayacak ve vergilendirilmeyecektir.

Tam bölünme tarihi, şirket yetkili kurulunun bölünmeye ilişkin kararının ticaret sicilinde tescil edildiği tarihtir.

Bölünme işlemine ilişkin kurumlar vergisi beyannamesi, bölünmenin ticaret sicili gazetesinde ilan edildiği tarihten itibaren otuz gün içinde bölünme suretiyle infisah eden (bölünen) kurumun bağlı olduğu vergi dairesine verilecektir.

Beyanname, bölünen kurum ile bu kurumun varlıklarını devralan kurumlar tarafından bölünme tarihi itibarıyla hazırlanacak ve müştereken imzalanarak verilecektir.

Bölünme tarihine kadar olan kazancın vergilendirilebilmesi için bölünme tarihi itibarıyla hesaplanan kazancın bu beyannameye dâhil edilerek vergilendirilmesi gerekmektedir. Bu tarihten sonraki işlemlerden doğan kazanç, devralan kurumlara ait olacaktır.

Bölünme işleminin hesap döneminin kapandığı aydan kurumlar vergisi beyannamesinin verildiği ayın sonuna kadar geçen süre içerisinde yapılması halinde, bölünen kurumun önceki hesap dönemine ilişkin olarak hazırlanacak kurumlar vergisi beyannamesi de bölünmeye ilişkin kurumlar vergisi beyannamesi ile birlikte verilecektir. Söz konusu beyannamenin de bölünen kurum ve bu kurumun varlıklarını devralan kurumlar tarafından müştereken imzalanarak münfesi kurumun bağlı bulunduğu vergi dairesine verilmesi gerekmektedir.

Bölünen kurumun varlıklarını devralan kurumlar, bölünen kurumun tahakkuk etmiş ve edecek vergi borçlarını ödeyeceğini ve diğer ödevlerini yerine getireceğini, bölünen kurumun bölünme sebebiyle verilecek olan kurumlar vergisi beyannamesinin ekinde verecekleri bir taahhütname ile taahhüt edeceklerdir.

Mahallin en büyük mal memuru, bu hususta bölünen kurum ile bu kurumun varlıklarını devralan kurumlardan ayrıca teminat isteyebilecektir.

Bölünme beyannamesine, ayrıca bölünme bilançosu ve gelir tablosu, bölünme sözleşmesi ve bölünen kurumun varlıklarını devralan kurumların yeni sermaye yapısını gösteren ticaret sicil müdürlüğü yazısının birer örneği eklenecektir.

Geçici vergi beyannamesinin verilme süresinden önce aynı döneme ilişkin olarak tam bölünme işlemleri nedeniyle kurumlar vergisi beyannamesi verilmesi halinde, bu dönem için ayrıca geçici vergi beyannamesi verilmeyecektir.

3.4.3- Kısmi Bölünme ve Hisse Değişimi Hallerinde Vergileme

Kurumlar Vergisi Kanununun 19 uncu maddesine göre gerçekleşen kısmi bölünme ve hisse değişimi işlemlerinden doğan kârlar hesaplanmayacak ve vergilendirilmeyecektir.

Kısmi bölünme işlemlerinde, bölünen kurumun bölünme tarihine kadar tahakkuk etmiş ve edecek vergi borçlarından, bölünen kurumun varlıklarını devralan kurumlar, devraldıkları varlıkların emsal bedeli ile sınırlı olarak müteselsilen sorumlu olacaklardır.

3.5- Devir, Tam Bölünme, Kısmi Bölünme ve Hisse Değişimi Hallerinde Verginin Ödenmesi

Kurumlar Vergisi Kanununun 21 inci maddesi kurumlar vergisinin ödeme süresini hem genel hükümler itibarıyla, hem de birleşme, devir ve bölünme durumları ile muhtasar beyanname için ayrı ayrı düzenlemektedir.

Kurumlar vergisi beyannamesi, Kanunun 14 üncü maddesi uyarınca hesap döneminin kapandığı ayı takip eden dördüncü ayın birinci gününden yirmi beşinci günü akşamına kadar mükellefin bağlı olduğu vergi dairesine verilmektedir.

Kurumlar vergisinin de beyannamenin verildiği ayın sonuna kadar ödenmesi gerekmektedir. Buna göre, beyannamenin verilmesi gereken ayın sonuna kadar herhangi bir günde ödeme yapılabilecektir.

Birleşmede birleşen kurumlara ait beyannameler tasfiyenin(Birleşme birleşen kurumlar için tasfiyesiz feshidir.) sona erdiği tarihi takip eden otuz gün içinde kurumun bağlı olduğu vergi dairesine verileceğinden, bu beyannamelere göre tahakkuk eden vergilerin beyanname verme süresi içinde ödenmesi gerekmektedir.

Birleşen kurumların bu Kanuna göre tahakkuk etmiş olup henüz vadeleri gelmemiş bulunan vergileri de aynı süre içinde ödenecektir.

Kurumlar Vergisi Kanununun 19 ve 20 nci maddelerine göre gerçekleşen devir ve tam bölünmelerde, münfesihi kurum adına kıst döneme (hesap dönemi başından devir veya bölünmenin gerçekleştiği tarihe kadar geçen süreye) ilişkin tahakkuk eden vergilerin, devralan veya birleşilen kurumun devir veya bölünmenin gerçekleştiği hesap dönemine ilişkin kurumlar vergisi beyannamesinin verildiği ayın sonuna kadar devralan veya birleşilen kurumlarca ödenmesi gerekmektedir.

Dolayısıyla bu kurumların, münfesihi kurumlara ait vergileri de kendi vergileri ile birlikte aynı süreçte ödemeleri gerekecektir. Özel hesap dönemi tayin edilen kurumların ise kurumlar vergisi beyannamelerini verdikleri ayın sonuna kadar münfesihi kuruma ait tahakkuk eden vergileri ödemeleri gerektiği tabiidir.

Örneğin; hesap dönemi takvim yılı olan (A) Ltd. Şti., 20.11.2006 tarihinde nev'i değiştirerek (A) A.Ş.'ye devredilmiştir. (A) Ltd. Şti.'nin 01.01.2006 – 20.11.2006 tarihleri arası kıst dönemine ilişkin beyannamenin 30 gün içinde münfesihi kurumun bağlı olduğu vergi dairesine verilmesi gerekmektedir. Bu beyanname üzerinden tahakkuk eden vergilerin ise (A) A.Ş.. tarafından 2006 yılı kazançlarına ilişkin beyannamenin verileceği 2007 yılı Nisan ayının sonuna kadar ödenmesi gerekmektedir.

Öte yandan, devir veya bölünme işlemlerinin hesap döneminin kapandığı aydan kurumlar vergisi beyannamesinin verildiği ayın sonuna kadar geçen süre içerisinde yapılması halinde, münfesihi kurumun önceki hesap dönemine ilişkin kurumlar vergisi beyannamesi ile devir veya bölünme işlemine ilişkin beyannamesinin, devir veya bölünmenin gerçekleştiği tarihi takip eden otuz gün içinde verilmesi ve önceki hesap dönemine ilişkin tahakkuk eden vergilerin de bu süreçte ödenmesi, kıst dönemine ilişkin tahakkuk eden vergilerin ise devralan veya birleşilen kurumun devir veya bölünmenin gerçekleştiği hesap dönemine ilişkin kurumlar vergisi beyannamesinin verildiği ayın sonuna kadar ödenmesi gerekmektedir.

Örneğin; bir önceki örnekte bahsi geçen devir işleminde, (A) Ltd. Şti.'nin 11.01.2007 tarihinde (A) A.Ş.'ye dönüşmesi halinde, münfesihi Limited Şirkete ait 2006 yılı kazançlarına ilişkin beyannamenin 10.02.2007 tarihine kadar verilmesi ve bu süreçte tahakkuk eden verginin devralan kurum tarafından ödenmesi gerekmektedir. 01.01.2007 – 11.01.2007 kıst dönemine ilişkin beyannamenin ise 10.02.2007 tarihine kadar verilmesi ve bu beyanname üzerinden tahakkuk eden vergilerin ise 2008 yılı Nisan ayının sonuna kadar devralan kurum tarafından ödenmesi gerekmektedir.

4- SONUÇ

Bu çalışmamızda, kurumlar vergisi mükellefleri açısından birleşme, devir, bölünme ve hisse değişimi işlemleri Türk Ticaret Kanunu ve Kurumlar Vergisi Kanunu açısından ele alınmıştır. Şirketlerin birleşme nedenlerine çalışmamızın başında değinilmiştir. Özellikle şirketlerin birleşme kararı almadan önce ve birleşme kararı aldıktan sonra izleyecekleri süreç Türk Ticaret Kanunu açısından ayrıntılı olarak ele alınmıştır. Şirketlerin vergili ve vergisiz birleşmeleri Kurumlar Vergisi Kanunu açısından ele alınarak örnekler yardımıyla konunun pekiştirilmesi amaçlanmıştır. Yine hisse değişimi ve bölünme durumları Kurumlar Vergisi Kanunu açısından örneklerle açıklanmıştır.